

Cinege

Vasi Madártani Tájékoztató

26. szám

Ornithological Newsletter of Vas County

The issue 26th

Szerkesztette:

Gyurácz József

Editor:

J. Gyurácz

Szombathely

2021

**Kállay György (1949-2021) és
Kárpáti László (1948-2021) emlékének
In memory of György Kállay and László Kárpáti**

ISSN 1416-6356

ISSN 1786-2000 on-line változat

Kiadja a

Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület

I. Chernel Ornithological and Nature Conservation Society

(MME 8. Sz. Vas megyei Helyi Csoportja, The Vas County group of MME/BirdLife Hungary)

9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., honlap: www.chernelmte.extra.hu,
<https://www.facebook.com/tomordi.madarvarta>

dr.habil. Gyurácz József

elnök/president

Lőrincz Csilla

titkár/secretary

Horváth Ildikó

gazdasági vezető/economic secretary

dr. Bánhidi Péter

Varga László

alelnök/vice-president

Illés Péter

dr. Kóta András

titkárhelyettes/vice-secretary

Tartalom

EGYESÜLETI ÉLET Visszatekintés 2021-re	Oldal 5
TERMÉSZETVÉDELEM	
<i>Faragó Ádám, Harsányi Krisztián, Kutsch Péter, Ottó Erzsébet, Szentirmai István:</i> Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság madártani tevékenységei 2021-ben	
7	
MONITORING, FAUNISZTIKA	
<i>Kóta András: A fehér gólya (Ciconia ciconia) állományfelmérése</i> Vas megyében 2021-ben	15
<i>Gyurácz József, Bánhidi Péter: Madárgyűrés a Tömördi Madárvártán</i> 2021-ben	19
<i>Gyurácz József: A zöld küllő (Picus viridis) gyűrészi eredményei</i> a Tömördi Madárvártán 1998 és 2021 között	25
<i>Harsányi Krisztián: Színes gyűrűs jelölések és megkerülések Vas megyében</i> - 2021	30
<i>Kóta András: Érdekes megfigyelések Vas megyében 2021-ben</i>	33
<i>Illés Péter: A vízirigó (Cinclus cinclus) helyzete és fészkelése Kőszegen</i>	40
<i>Kovács Patrik: Bepillantás odúim életébe</i>	50
KRÓNIKA	
<i>Kóródi Blanka: A körmendi tűzok (Otis tarda) a Bechtold István</i> Természetvédelmi Látogatóközpontban	53
<i>Takács Árpád: Az MME Ifjúsági Tagozat Vas megyében</i>	54
<i>Gyurácz József: Magyarország madáratlasza (könyvismertetés)</i>	56
<i>Gyurácz József: Beszámoló a „Vasi természetvédelmi konferencia 2021”</i> rendezvényről	58
<i>Gyurácz József: Kállay Györgyre (1949-2021) és Kárpáti Lászlóra (1948-2021)</i> emlékezem	60
<i>A Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület</i> munkájának támogatói 2021-ben	63

Contents

	Pages
SOCIETY LIFE	
Looking back on 2021	5
CONSERVATION	
<i>Ádám Faragó, Krisztián Harsányi, Péter Kutschi, Erzsébet Ottó, István Szentirmai:</i> Bird protection activities by Őrség National Park Directorate in 2021	7
MONITORING ON THE FAUNA	
<i>András Kóta:</i> Results of the White Stork (<i>Ciconia ciconia</i>) monitoring project of Vas County in 2021	15
<i>József Gyurácz, Péter Bánhidi:</i> Bird Ringing at the Tömörd Bird Ringing Station in 2021	19
<i>József Gyurácz:</i> Ringing results of the Green Woodpecker (<i>Picus viridis</i>) in Tömörd between 1998 and 2021	25
<i>Krisztián Harsányi:</i> Colour ringing of birds in Vas County, 2021	30
<i>András Kóta:</i> Avifaunistical data of the rare bird species in Vas County, 2021	33
<i>Péter Illés:</i> Breeding and occurrence of the White-throated Dipper (<i>Cinclus cinclus</i>) in Kőszeg Hills	40
<i>Patrik Kovács:</i> Nest-box colony in a Rába bank forest near Ikervár	50
CHRONICLE	
<i>Blanka Kóródi:</i> The Great Bustard (<i>Otis tarda</i>) of Körmend in the Bechtold István Nature Conservation Visitor Center	53
<i>Árpád Takács:</i> Youth Group of the BirdLife Hungary in Vas County	54
<i>József Gyurácz:</i> Bird Atlas of Hungary (book review)	56
<i>József Gyurácz:</i> Report on the Vas County Nature Conservation Conference 2021	58
<i>József Gyurácz:</i> In memory of György Kállay (1949-2021) and László Kárpáti (1948-2021)	60
Sponsors of the <i>István Chernel</i> Ornithological and Nature Conservation Society in 2021	63

EGYESÜLETI ÉLET

Visszatekintés 2021-re Looking back on 2021

The article lists the projects in 2021. Those not mentioned in the rest of this newsletter are: environmental education programs, awards, applications for funding.

2021-ben a kornavírus járvány miatt a helyi csoport gyűlését nem tartottuk meg, az MME küldöttközgyűlésére küldöttket elektronikus úton választottunk.

A Madarak és Fák Napja országos vetélkedő területi fordulója és a Gólya Road Show idén is elmaradt Vas megyében. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságával együttműködve év elején elkezdtük a saszinkron és egyéb madármonitozási programjainkat. Februárban a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság közreműködésével régóta tervezett természetvédelmi tevékenységet valósíthattunk meg a Tömördi Madárvárta területén. Nagy teljesítményű szárazzóval eltávolítottuk a cserjéket a gyepterületek jelentős részéről, hogy hosszú távon biztosítsuk, és részben visszaállítsuk a füves élőhelyek arányát. 2021. március 19-től április 3-ig rendeztük meg a Tömördi Madárvárta tavaszi madárgyűrző programját. Márciusban levelet írtunk a Vas megyei Kormányhivatal Erdőtervezési Osztályához, melyben kértük a hatóságot, hogy a kőszegi Alsó-erdő egy védett növényekben gazdag erdőrészlete a jövőben mentesüljön a fakitermeléstől. Az élőhely hosszú távú fennmaradását biztosító pozitív válasz meg is érkezett! Áprilisban tizennyolcadszor indítottuk el az Állandó Ráfordítású Gyűrzés (CES) madármonitoring programunkat a Tömördi Madárvártán. Májusban Szombathely önkormányzata is elindította Fecskevédelmi Programját, melyben helyi csoportunk együttműködik a város vezetésével. A program első feladata a szombathelyi fecskefelmérés megszervezése a lakosság bevonásával. Júniusban az ELTE szombathelyi Biológiai Tanszékével közösen tartottunk ökológia terepgyakorlatot a pápai és sárvári középiskolások részére a Tömördi Madárvártán. Júliusban Bödei Dorka, a táplánszentkereszti Apáczai Csere János Általános Iskola ötödik osztályos tanulója a Tömördi Madárvárta madárgyűrzési eredményeiből készült előadásával első helyezést ért el a Kaán Károly Országos Természet és Környezetismereti versenyen. Felkészítő tanára Góczán József volt. Augusztus 1-től november 7-ig huszonnegyedik alkalommal folyamatosan működtettük a Tömördi Madárvárta Actio Hungarica madárgyűrzési programját. Májusban Szombathely önkormányzata is

elindította Fecskevédelmi Programját, melyben helyi csoportunk együttműködik a város vezetésével. Az ELTE Savaria Egyetemi Központ biológiai tanár szakos hallgatói három napos természetvédelmi terepgyakorlatát ugyancsak a madárvártán rendeztük meg ősszel.

Augusztusban megkötöttük a támogatási szerződést a Szombathelyi Erdészeti Zrt.-vel, melynek alapján az erdészet egy meghatározott pénzüsszeg határáig ingyen elvégzi a madárvárta területén lévő gyepterületek szárazúzóval történő természetvédelmi célú kezelését. Az idei első kezelés meg is valósult szeptemberben. Október 2-3-án a Tömördi Madárvártára, a rábapatyi (ŐNPI-vel közösen) és a nagypirityi kavicsbányatavakhoz szervezett madármegfigyeléssel bekapcsolódtunk az Európai Madármegfigyelő Napok akcióba. Az MME 2021. évi, online megrendezett küldöttközgyűlésén Lendvai Imre és Szigetvári Erika képviselte csoportunkat, ahol megalapították az MME Ifjúsági Tagozatát is. Helyi csoportunk ifjú tagjai is csatlakoztak a tagozathoz, közülük Takács Árpádot a tagozat titkárhelyettesévé választották. Ez évi tevékenységünkről is többször hírt adtunk különböző lapokban, rádiókban, tévékben és közösségi oldalunkon. 2021. november 13-án Kőszegen az ŐNPI-vel közösen rendeztük meg a Vasi Természetvédelmi Konferenciát.

Az MME Országos Elnökségének döntése alapján az MME májusi közgyűlésen két tagtársunk is elismerésben részesült kimagasló madártani és természetvédelmi tevékenységéért. Az MME Örökös tagja kitüntetést kapta Bánhidi Péter helyi csoportunk alelnöke, Chernel István Emlékérmeket vehetett át Kóta András titkárhelyettes. A „29. Év Természetfotósa 2021” pályázaton tagtársunk, Heincz Miklós 4 képe is falra került! Az egyik kategória 2. és egy másik 3. díját, valamint az MME különdíját hozhatta haza. Július 6-án Nagy István agrárminisztertől és László Tibor Zoltán környezetvédelemért felelős helyettes államtitkártól a természetvédelemért adható legmagasabb állami kitüntetést, Pro Natura díjat vehetett át Gyuráczy József helyi csoportunk elnöke a pedagógus generációk magas szintű képzésében elért elvülhetetlen érdemeiért, a madárökológiában elért tudományos eredményeire.

Tagnyilvántartásunk szerint helyi csoportunknak családi tagokkal együtt 188 tagja volt 2021 decemberében. Tagtársainknak köszönjük áldozatkész segítségüket és további eredményes munkát kívánunk!

A Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület vezetősége

TERMÉSZETVÉDELEM

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság madártani tevékenységei 2021-ben

Faragó Ádám – Harsányi Krisztián – Kutschi Péter – Ottó Erzsébet -
Szentirmai István

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Őriszentpéter, Városszer 57., e-mail: adam.farago@onpi.hu

Á. Faragó, K. Harsányi, P. Kutschi, E. Ottó, I. Szentirmai: Ornithological activities of Őrség National Park Directorate in 2021

Őrség National Park Directorate carried out a number of ornithological activities in Vas County in 2021 as well. The first action of the year was the so called eagle census coordinated by the directorate. We participated in the county-wide survey of rare and colonial nesting birds (RTM) and counted Common Sandpipers, Little Ringed Plovers and other protected bird species along the River Rába. We joined the national White-backed woodpecker monitoring in the Kőszeg Mts. For the third time, we completed the Common Bird Census (MMM) in 10 UTM quadrants within Őrség National Park. Nest boxes of Common Kestrels and Barn Owls were checked and 12 new boxes were installed. Three of our colleagues contributed to the work of the bird ringing station in Tömörd and we carried out our own bird ringing programme to study autumn migration in Kondorfa, Őrség National Park. We received and treated high number of birds in our Bird Protection and Rescue Centre in Kőszeg. We organised several events for promoting bird protection. The yearly check of our artificial nest boxes was completed this year as well. Together with MME, we organized the 1st Nature Conservation Conference of Vas County.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság idén is számos madártani akcióban működött közre a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület civil madarászaival Vas megye területén. Az év első szervezett eseménye ezúttal is a sasszinkron megyei lebonyolítása volt. Az ún. RTM program által érintett fajok felmérését is elvégeztük, továbbá a Rába védett szakaszát is bejártuk kenuval, elsősorban partimadár-
revírek után kutatva. Immár harmadik alkalommal megcsináltuk az MME MMM programja szerinti felméréseket összesen 10 db UTM négyzetben a nemzeti park területén. Csatlakoztunk az országos fehérhátú fakopáncs felméréshez a Kőszegi-hegységben. A Tömördi Madárvárta munkájában gyűrzőként három kollégánk vett részt. Az őszi madárvonulási szezonban az Őrségi Nemzeti Park területén található Kondorfa mellett is hálózunk. A kőszegi Madárvédelmi Mentőközpontban idén is nagyszámú bekerült madarat láttunk el, továbbá népszerűsítő, szemléletformáló előadásokat, akciókat szerveztünk. Mesterséges odútelepeink rendszeres éves ellenőrzése is megtörtént összesen négy helyszínen. Első alkalommal szerveztük meg az MME-vel közösen a Vasi Természetvédelmi Konferenciát, mely legnagyobb részben madártani témákkal foglalkozott.

Sasszinkron

Minden idők legeredményesebb sasszinkronján vagyunk túl Vas megyében.

Az eddigiektől eltérően táblázatos formában mutatjuk be a főbb adatokat (1. táblázat).

1. táblázat. A 2021. évi sasszinkron adatai

Érintett UTM négyzetek (2,5x2,5 km)	173 db
UTM-ek száma melyben megfigyeltünk ragadozó madarat	158 db
Megfigyelők száma	28 fő
Összes ragadozó példányszáma	562
egerészölyv (<i>Buteo buteo</i>)	406 pld. 141 UTM-ben
vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	69 pld. 53 UTM-ben
kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>)	39 pld. 31 UTM-ben
rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	18 pld. 12 UTM-ben
gatyás ölyv (<i>Buteo lagopus</i>)	7 pld. 7 UTM-ben
karvaly (<i>Accipiter nisus</i>)	6 pld. 5 UTM-ben
kis sólyom (<i>Falco columbarius</i>)	6 pld. 6 UTM-ben
vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)	4 pld. 4 UTM-ben
vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>)	4 pld. 4 UTM-ben
héja (<i>Accipiter gentilis</i>)	3 pld. 3 UTM-ben

Ritka és telepesen fészkelő madárfajok (RTM)

A ritka és telepesen fészkelő madárfajok felmérésében civil madarászok (kiemelten Borbás Katalin, Kóta András, Orbán Attila, Somogyi Csaba, Tóth Kornél) is jelentősen közreműködtek, és az alábbi fajokra terjedt ki Vas megyében: **fekete gólya** (*Ciconia nigra*), **barna kánya** (*Milvus migrans*), **vörös kánya** (*Milvus milvus*), **rétisas** (*Haliaeetus albicilla*), **hamvas rétihéja** (*Circus pygargus*), **daru** (*Grus grus*), **haris** (*Crex crex*), **gólyatöcs** (*Himantopus himantopus*), **gulipán** (*Recurvirostra avosetta*), **dankasirály** (*Chroicocephalus ridibundus*), **küszvágó csér** (*Sterna hirundo*), **uhu** (*Bubo bubo*), **gyurgyalag** (*Merops apiaster*), **partifecske** (*Riparia riparia*), és **vetési varjú** (*Corvus frugilegus*). A **fehér gólya** (*Ciconia ciconia*) aktuális állományával a megszokott módon külön cikk foglalkozik (KÓTA 2021). A következőkben fajonként mutatjuk be a 2021-es eredményeket:

Fekete gólya (*Ciconia nigra*): Az elmúlt években megszokottakhoz hasonlóan 2021-ben is bővült (összesen 13-ra) a megyében ismert fekete gólya fészkek száma. Órimagyarósdon, és Pornóapátinál kerültek elő újak. Eközben négy fészkek (Csepreg, Bejcgertyános, Csákánydoroszló, Nádasd) állapota azonban igen erősen leromlott, vagy megsemmisült, így a tényleges fészkek (revírek) száma végeredményben csak 9. Összesen négy pár esetében tudunk sikeres fészkelésről

(1+1+2+3 fióka). A beszámoló írásának időszakában, novemberben Halogy mellett is találtunk új fészket, ennek foglaltságáról, aktuális helyzetéről azonban csak 2022 tavaszán lesz információnk.

Barna kánya (*Milvus migrans*): Táplánszentkereszt, Sorokpolány, Nádasd, valamint Sárvár településeknél ismertünk fészkeket. Az első három esetben sikeres költést tapasztaltunk (2+3+2 fióka), Sárvárnál azonban inkább csak kezdetleges fészkekről beszélhetünk.

Vörös kánya (*Milvus milvus*): A korábbi évekből már ismert nádasdi fészkekben 3 fióka kelt. Sárvárnál előkerült a már régebb óta gyanított pár fészke, költést azonban nem tapasztaltunk.

Rétisas (*Haliaeetus albicilla*): Továbbra is öt revírről van tudomásunk Vas megyében. 2021-ben mind az öt pár sikeresen fészkelte (1+2+2+2+2 fióka). A megelőző évben történt mérgezés és pusztulás ellenére, a Hosszúperesztegen egyedül maradt madár újból párba állt (hacsak nem két teljesen új példányról van szó) és szintén sikeresen költött.

Hamvas rétihéja (*Cyrcus pygargus*): Uraiújfalunál sikerült nyomon követni két revír alakulását, illetve több öreg madár is szem elé került költési időszakban a környéken. A fészkelések sajnos azonban sikertelenek voltak, egyik esetben emberi mulasztás, másik esetben természetes ok miatt.

Daru (*Grus grus*): A legnagyobb szenzáció a Nádasd mellett megtelepedő daru-pár fészkelése volt, mely országos szinten is kiemelkedő. Legalább 2019 óta tartózkodott a területen egy pár a költési időszakban, de biztos fészkelést csak most sikerült bizonyítani. Két fiókat vezetgettek, azonban arról nincs információnk, hogy megérték-e a repülési kort.

Haris (*Crex crex*): Kőszeg környékén 6, Vasegerszegnél 1, az Őrségi Nemzeti Park területén pedig 3 revírről volt tudomásunk.

Gólyatöcs (*Himantopus himantopus*): A rábapatyi kavicsbányatavakon 4-5 pár kezdte meg a költést, azonban mindössze egyetlen nagyobb fiókat sikerült megfigyelni. A püspökmolnári kavicsbányatavakon is mozogtak madarak fészkelési időszakban, de konkrét fészkelésről nem tudunk.

Gulipán (*Recurvirostra avosetta*): A rábapatyi kavicsbányatavakon 3 pár biztosan fészkelésbe kezdett, fiókat azonban csak egyet sikerült megfigyelni.

Dankasirály (*Chroicocephalus ridibundus*): A rábapatyi kavicsbányatavakon márciusban kitisztítottuk a növényzettől a sirályok által leginkább használt

költőszigeteket, melyeket heteken belül foglaltak is a párok. Róka rendszeres bejárása, és egyéb ismeretlen okok miatt azonban egyáltalán nem történt fészkelés a későbbiekben. A bányató másik kisebb szigetein később is tartózkodott 5-10 pár, de a fészkelések eredményeiről nincs információnk.

Küszvágó csér (*Sterna hirundo*): A rábapatyi kavicsbányatavakon körül-belül 10 pár fészkelhetett ebben az évben. A költségek sikerességéről kevés információnk van, mindössze 2 kirepült fiatalot sikerült látni.

Uhu (*Bubo bubo*): Négy revírben voltak jelen a madarak, ebből két helyen volt biztos jele költésnek.

Gyurgyalag (*Merops apiaster*) és **partifecske** (*Riparia riparia*): Ebben az évben átfogó megyei felmérésre nem volt kapacitásunk egyik faj esetében sem. A Rába Szentgotthárd és Molnasszecsőd közötti szakaszán 623, Sorkikápolnánál 180, Nádasdtól délre egy felhagyott bányában pedig 21 üreget számoltunk gyurgyalag esetében. Annak megítéléséhez, hogy az üregek hány % volt foglalt, valamint a ténylegesen fészkelő párok száma mennyi lehetett nincs információnk. Partifecskét a Rába Szentgotthárd és Körmend közötti szakaszán nyolc jól elkülöníthető pontban észleltünk (kb. 100 példány) fészkelési időben. A ténylegesen használt költőüregek a gyurgyalagokkal is érintett partoldalokban voltak általában. Az azoktól való elkülönítés bizonytalansága miatt nem tudjuk pontosan mennyi.

Vetési varjú (*Corvus frugilegus*): Április első felében ellenőriztük a megyében ismert telepeket. Az állományok túlnyomó része továbbra is Szombathely környékére koncentrálódik, valamint ezektől elkülönülve Szentgotthárdon találhatóak jelentősebb mennyiségben. Az Őrségi Nemzeti Park határain belül idén sem észleltük megtelepedését, sőt még kóborló példányok megfigyelése is ritka (legfeljebb csak Szentgotthárd közelében gyakoribb). A megyében 26 (tavaly 17) kisebb-nagyobb telepen összesen 1547 (tavaly 1136) fészket számoltunk, vagyis jelentősen többet, mint 2020-ban. A legnagyobb sűrűségben Táplánszentkereszten (277 + 104 + 8 fészkek), Vépen (240), valamint Szombathelyen a Pelikán parkban (248) találkoztunk velük.

Fészkelő vízimadarak monitoringja a Rábán

Ezúttal három alkalommal is végeztünk szervezett felmérést a Rábán, koncentráltan a Szentgotthárd és Csákánydoroszló közötti szakaszon. Billegetőcankóból (*Actitis hypoleucos*) 20-26 pld. volt a maximum azon a felmérési napon (június 17.), amikor a legtöbb madár előkerült, kis lilét (*Charadrius dubius*) két pontban (2+3) figyeltünk

meg. Fészkelésre utaló jelet nem tapasztaltunk, leszámítva a madarak jelenlétét, melyek mind adult példányoknak tűntek terepen.

Fehérhátú fakopáncs felmérés

Igazgatóságunk is részt vett az MME Harkályvédelmi Szakosztálya által koordinált országos fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) felmérésben. A március 1-től június 5-ig tartó időszakban két alkalommal és összesen 14 fővel (MME és ŐNPI) végeztünk bejárást a Kőszegi-hegység potenciális élőhelyein.

Az első felmérés során a hegység öt, egymástól távolabb eső pontján összesen nyolc madarat figyeltünk meg. Ezen helyszínek közül a Hármaspatak völgyében a második bejárást alkalmával is előkerült egy-egy hím és tojó madár. Habár biztos fészkelésre utaló körülményt egy helyszínen sem tapasztaltunk, a felmérés alapján a költés valószínűsége itt és a velemi Hosszú-völgyben a legmagasabb.

Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM)

2014, és 2020 után idén is elvégeztük az Őrségi Nemzeti Park határain belül korábban kijelölt 10 db. 2,5x2,5 km-es UTM négyzet felmérését az MME MMM módszerével. A négyzetek kiválasztásánál a fő szempont az volt, hogy azok a lehető legjobban reprezentálják a nemzeti parkon belül megtalálható leggyakoribb élőhelytípusok arányát. Az adatok kiértékelése folyamatban van, az eredményeket részletesen a Cinege következő számában tervezzük bemutatni.

Madárgyűrés Kondorfán

Az idei program egyéb elfoglaltságok miatt az előző évekhez képest gyengébb aktivitással zajlott, az egyik legerősebb vonulási időszak, október, szinte teljesen kimaradt. Emiatt ezúttal nem külön cikkben, hanem itt mutatjuk be részletesebben az eredményeket. Szeptember 23. – november 17. között 17 napon volt gyűrés, általában csak a reggeli/délelőtti órákban.

Összesen mindössze 22 faj 285 egyedére került gyűrű és 33 madár lett visszafogva (ebből 6 az előző két évből). Idegen gyűrűs madár nem akadt hálóba. A leggyakoribb a csilpcsalpfüzike (*Phylloscopus collybita*) és a vörösbegy (*Erithacus rubecula*) volt, őket a fekete rigó (*Turdus merula*), és a széncinege (*Parus major*) követte. Az alábbi táblázatban láthatóak az egyes fajokhoz tartozó példányszámok (1. táblázat).

1. táblázat. Kondorfán gyűrűzött madarak egyedszáma fajonként

csilpcsalpfüzike (<i>Phylloscopus collybita</i>) 41	meggyvágó (<i>Coccothraustes coccothraustes</i>) 4
vörösbegy (<i>Erithacus rubecula</i>) 41	süvöltő (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>) 4
fekete rigó (<i>Turdus merula</i>) 36	ökörsem (<i>Troglodytes troglodytes</i>) 3
széncinege (<i>Parus major</i>) 33	zöldike (<i>Carduelis chloris</i>) 3
őszapó (<i>Aegithalos caudatus</i>) 30	nagy fakopáncs (<i>Dendrocopos major</i>) 2
barátposzáta (<i>Sylvia atricapilla</i>) 25	nádi sármány (<i>Emberiza schoeniclus</i>) 2
citromsármány (<i>Emberiza citrinella</i>) 17	erdei pityer (<i>Anthus trivialis</i>) 1
énekes rigó (<i>Turdus philomelos</i>) 13	kerti rozsdafarkú (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>) 1
kék cinege (<i>Parus caeruleus</i>) 11	sárgafejű királyka (<i>Regulus regulus</i>) 1
erdei szürkebegy (<i>Prunella modularis</i>) 7	csuszka (<i>Sitta europaea</i>) 1
erdei pinty (<i>Fringilla coelebs</i>) 6	tengelic (<i>Carduelis carduelis</i>) 1

Madármentés

A kőszegi Madárvédelmi Mentőközpontba 2020 novemberétől 2021 október végéig 60 madárfaj 523 sérült vagy elárvult egyede került be. A leggyakoribb fajok a molnárfecske (*Delichon urbicum*) (53), a fekete rigó (*Turdus merula*) (50), az énekes rigó (*Turdus philomelos*) (34) és az egerészölyv (*Buteo buteo*) (31) voltak. A szabad életre alkalmatlan fehér gólyák idén is sikerrel szaporodtak: 7 fióka kelt ki és hagyta el egészségesen a Chernel-kerti gólyaudvart.

A fenti időszakban 248 madár repatriálására került sor, ebből 25 példány fokozottan védett fajhoz tartozott: 16 fehér gólya (*Ciconia ciconia*), 1 fekete gólya (*Ciconia nigra*), 1 vörös gém (*Ardea purpurea*), 1 nagy póling (*Numenius arquata*), 5 kuvik (*Athene noctua*), 1 uhu (*Bubo bubo*). A repatriált madarak természetvédelmi értéke összesen 11.450.000 Ft. Ez idő alatt számos megfigyelés érkezett a mentőközpontban felépült, majd egyedi jelöléssel szabadon eresztett madarokról.

2020 januárjában Nagycenkről érkezett egy törött szárnyú karvaly (*Accipiter nisus*). Több mint fél évnyi rehabilitáció után a kőszegi Alsó-réten került sor az elengedésére. 4 hónap múlva újból kézrekerült Nagycenken, autóval történő ütközés miatt. Augusztusban egy gyűrűs fehér gólyát olvastak le egy sopronhorpácsi szántón, ami 1 éve kapta a gyűrűjét a Chernel-kertben. Szeptember elején egy gyűrűt viselő egerészölyv repült be egy kőszegi épületbe.

Sérülése nem volt, így pár nap megfigyelés után szabadon engedték. A madárról kiderült, hogy mentőközpontunkban nevelkedett, 2019 nyarán érkezett hozzánk fiókaként. Idén egy általunk nevelt nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*) is kézrekerült, 368 nappal a szabadon bocsájtása után. Több hónappal az elengedését követően került távcső elé a Chernel-kertben három nálunk nevelkedett fekete rigó is. A madarakat színes gyűrűjüknek köszönhetően sikerült azonosítanunk. Egyiküket megfigyeltük, amint táplálékot hord a tiszafán lévő fészkebe. A Chernel-kerti arborétumban idén is több alkalommal húztunk ki hálókat madárgyűrűzés céljából. Mentett madaraink közül 2 példányt sikerült visszafogni. Az egyik egy őszapó (*Aegithalos caudatus*) volt, akit mi neveltünk fel és engedünk szabadon 683 nappal ezelőtt. A madár elengedése óta már háromszor került megfogásra. Idén párjával együtt akadt a hálóba, aki kotlófoltos volt, így feltételezhető, hogy valahol a környéken fészkelhettek. A másik egy csupasz fiókaként bekerült fekete rigó volt, akit 4 hónappal korábban engedünk szabadon.

Szemléletformálás

A Chernel-kertben nevelkedett fehér gólya fiókák gyűrűzésére a nyilvánosság előtt került sor. A Rába-Műgát és Térségéért Egyesület meghívására, a Rába Természetháznál tartottunk madárgyűrűző bemutatót közel 30 diáknak. Állatok világnapján madárbemutatót tartottunk, ahol az érdeklődők személyesen is találkozhattak a Chernel-kertben gondozott kézhez szoktatott ragadozómadarainkkal. A Savaria Múzeum által tartott "Téli vendégeink, a madarak" c. rendezvényen két mentett madarunkkal is részt vettünk. Több, mint 100 óvodás és iskolás gyermek ismerkedhetett meg testközelből az erdei fülesbagollyal és a vörös vércsével. A korábbiakban a kőszegi Abért-tavon megrendezésre kerülő „Búcsúznak a madarak” programunkat áttettük a több madárral kecsegtető rábapatyi kavicsbányatavakra, ahol azt az MME HCS és MME Ifjúsági Tagozattal közösen szervezve bonyolítottuk le. Megközelítőleg 100 érdeklődő érkezett kizárólag a program miatt a bányatavakhoz, és összesen 77 madárfajt észleltünk. Ennél a fejezetnél említjük meg a legnagyobb részben madártani témákat felölelő első Vasi Természetvédelmi Konferenciát, melyet szintén az MME HCS-vel közösen szerveztünk. A rendezvénynek helyt adó Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont előadóterme gyakorlatilag teltházzal fogadta a 12 önálló előadást.

Odútelepek

Az Őrségi Nemzeti Park területén három helyszínen üzemeltetünk énekesmadár-odútelepet 37-40 db. odúval helyszínenként. Csörötneken 35 db-ot foglaltak a következő arányban: örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) 12 db (ebből az egyik egy csuszka fészkelés után elfoglalva), széncinege (*Parus major*) 14 db., kék cinege (*Parus caeruleus*) 6 db., csuszka (*Sitta europaea*) 3 db. odú, rajtuk kívül 1 további odúban fajra (cinege) pontosan meg nem határozott fészket találtunk. A rábagyarmati telepen az alábbiakat tapasztaltuk: széncinege 14 odúban, mezei veréb (*Passer montanus*) 9-ben, csuszka 4-ben, 5 üres, 8 odúban pedig nem azonosított fészkek. A szalafői "Őserdő" erdőrezervátum szegélyében található telepen 35 odúban volt jele legalább a fészkelés elkezdésének, az alábbi megoszlásban: örvös légykapó 10, széncinege 5, kék cinege 3, csuszka 4, cinegefaj 4, ismeretlen 3 db. A megye elektromos hálózata mentén, illetve kommunikációs tornyokon 25 db úgynevezett nagysúlyom-, valamint 109 db kisméretű ládát is működtetünk. Összesen 68-ban költöttek vörös vércsék (*Falco tinnunculus*).

Mesterséges költőhelyek ellenőrzése Vas megye területén

A Gyöngybagolyvédelmi Alapítványt bíztuk meg a Vas megyében található gyöngybagoly- (*Tyto alba*), kuvik- (*Athene noctua*), és búbosbanka (*Upupa epops*) mesterséges fészkelőhelyek ellenőrzésével. Gyöngybagoly 17 helyszínből három esetében fészkel az előző évben kitelepített ládákban, és összesen 15 fiókat reptettek. Négy további ládát vörös vércse (*Falco tinnunculus*) foglalt. Hat korábban kihelyezett kuvik láda/költőhenger is átvizsgálásra került a Marcal-medence térségében, azonban költést egyikben sem észleltek. Az Alapítvány összesen 10 beltéri költőládát is kihelyezett gyöngybagolyok számára, az EON áramszolgáltató cég pedig kettő oszlopládát. Összesen 41 db. búbosbankának kitett „D” típusú odú közül bankák nem foglalták egyiket sem.

Élőhelykezelés

Március harmadik hetében a rábapatyi kavicsbányatavak fészkelőszigeteinek egy részét tisztítottuk meg a jelentősen felnőtt növényzettől. Az akció az illetékes bányatársaság beleegyezésével történt. A nem mindennapi munka alig egy napos elvégzése a terveknek megfelelően haladt. A megtisztított kavics- és sóderkupacok alkalmasabb fészkelőhelyet nyújtanak egyes vízimadár-fajoknak, ezért a madarak által előző években leginkább preferált szigetekre koncentráltunk. Az akciót követő hetekben dankasirály párok foglalták a szigeteket, azonban később sajnos nem

költöttek rajtuk. Rókák rendszeres bejárását figyeltük meg, mely az egyik fő oka lehetett az eredménytelen fészkeléseknek. A tapasztalatok megosztását és az élőhelykezelés továbbgondolását fontosnak tartjuk.

MONITORING, FAUNISZTIKA

A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2021-ben

Kóta András

9700 Szombathely, 11-es Huszár út 126., e-mail: vasimadarasz@gmail.com

A. Kóta: Results of the White Stork (*Ciconia ciconia*) monitoring project of Vas County in 2021

In 2021, altogether 217 nests of White Stork have been recorded. 167 nests among these have been inhabited but only 126 pairs of these have brooded. In total, 305 offsprings have left their nests successfully. The average number of tended nestlings has been 2.42 of the successful parents.

A teljes megyére kiterjedő állományfelmérés alapján kijelenthető, hogy kiváló évet tudhatnak maguk mögött a vasi fehér gólyák. A felmérést Gyurácz József, Koszorús Péter, Kóta András, Kutschi Péter, Somogyi Csaba és Wéber-Radványi Krisztián végezte. A koordinálás, összesítés és az MME online adatbázisába (www.golya.mme.hu) való rögzítés Kóta András munkája volt.

17 új fészekkel gyarapodott a gólyás adatbázisunk. Ezek közül 2 településen (Ostffyasszonyfa és Nemesbőd) a helyi lakosok információi alapján biztosan tudjuk, hogy a fészkek nem idén épültek, csak eddig nem kerültek be a felmérést végzők látókörébe. Ostffyasszonyfán a polgármester asszony információi alapján a kultúrház kazánkérményén 2018-ban épült a fészkek. 10 fészkek olyan helyre épült, ahol ismereteink szerint soha korábban semmi nem volt. A Balogunyomban épült új fészkek valószínűleg csak az egyik helyi pár áttelepülésének tudható be, 100m-re odébb költöztek a régi, ránézésre jól bevált Új utcai fészektől. Vépen a Béke utcában már tavaly is volt egy fészkekkezdemény, ezt újíították fel a helyi gólyák és költöttek benne sikeresen. Nicken egy olyan tartóra került egy új fészkek, ami legalább 2012 óta üresen állt. Körmend-Horvátnádaján a fészektartó cseréjére volt szükség, de a feltett műfészkek nem nyerte el a gólyák tetszését, nem építettek rá fészket.

A korábbi években lakatlan fészkek közül kilencet kellett megsemmisülni nyilvánítani, mégis végeredményben a fészkek száma 7-tel emelkedett. Az elmúlt 9 költési szezonban csupán egyszer volt arra példa, hogy az előző szezonhoz képest nőtt volna a fészkek száma, 2-vel nőtt ez a szám 2020-ban, ilyen nagy emelkedés nagyon örömteli!

1. táblázat. Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészkeadatok Vas megyében 2021-ben

Járás	Fészkeadatok	Üres fészke-tartó	Lakatlan fészkek	Lakott fészkek	Magányos gólya (HE)	Költőpár kirepülő fiatalok nélkül (HPo)	Sikeres költőpár (HPm)
Celldömölki	41	18	7	16	0	3	13
Körmendi	91	35	18	38	0	12	26
Kőszegi	28	13	1	14	0	5	9
Sárvári	76	33	7	36	1	7	28
Szentgotthárdi	38	25	5	8	0	1	7
Szombathelyi	88	38	9	41	0	9	32
Vasvári	38	21	3	14	0	3	11
Összes:	400	183	50	167	1	40	126

A felmérés során kiemelten figyeltünk a gólyafészkek közelében lévő veszélyes oszlopokra, vezetékekre, illetve a megdőlő fészkekre és jelentettük ezeket az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságának.

A 217 fészkekből 166-ot laktak gólyapárok, egy helyen foglalt fészket magányos gólya. Sikeresen 126 pár költött, ők összesen 305 fiókát röptettek. A tavalyi rekordévhez képest is még tovább tudott erősödni a gólyaállományunk, még ha a fióka nélküli párok magas aránya (24%) miatt a költési sikeresség csak jó közepes volt. A fészkek és a gólyapárok számának emelkedése két egymás utáni évben nagyon biztató. 8 településen költött 2-nél több gólyapár. Körmend adott 2021-ben otthont a legtöbb párnak (10), itt épült a legtöbb új fészkek is (4!), de a 10 párból csak 4 volt sikeres, akik összesen csupán 5 fiókát reptettek ki.

2. táblázat. Összehasonlító adatok az elmúlt évek költési sikerességéről

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
kirepült fiókák száma	460	279	321	272	328	315	221	380	305
gólyapárok száma	179	183	165	157	158	146	135	155	166
gólyafészkek száma	237	234	230	226	224	212	208	210	217
az összes pár fiókaátlaga (JZa)	2,57	1,52	1,94	1,73	2,08	2,15	1,64	2,45	1,96
a sikeres párok fiókaátlaga (JZm)	2,8	2,18	2,31	2,32	2,60	2,78	2,23	2,87	2,42

3. táblázat. A Vas megyei gólyafészkek (n = 217) eloszlása az aljzatok alapján 2021-ben

járások	összes fészkek	kémény + kazán-kémény	villany-oszlop	önálló oszlop	egyéb
Celldömölki	23	4 (17,4%)	17 (73,9%)	2 (8,7%)	0
Körmendi	56	14 (25%)	38 (67,9%)	2 (3,6%)	2 (3,6%)
Kőszegi	15	4 (26,7%)	7 (46,7%)	3 (20%)	1 (6,6%)
Sárvári	43	8 (18,6%)	29 (67,4%)	6 (13,9%)	0
Szentgotthárdi	13	0	10 (76,9%)	3 (23,1%)	0
Szombathelyi	50	6 (12%)	30 (60%)	14 (28%)	0
Vasvári	17	3 (17,6%)	14 (82,4%)	0	0
Összes	217	39 (18%)	145 (66,8%)	30 (13,8%)	3 (1,4%)

9 pár volt Szombathelyen (ebből 7 sikeres, 16 fióka). 5-5 pár volt Bajánsenyén (ebből 4 volt sikeres, 5 fióka), ill. Sárváron (mind az 5 sikeres pár, 16 fióka). 3-3 pár lakott Balogunyomban (3 sikeres, 4 fióka), Szentgotthárdon (3 sikeres, 8 fióka), Bükön (3 sikeres, 6 fióka) és Sorkifaludon (3 sikeres, 9 fióka). Az összes költőpár fiókaátlag 1,96 volt, míg a sikeres párok átlagban 2,42 fiókát repítettek.

Idén is folyamatosan kerestük a színes gyűrűvel jelölt gólyákat, visszaellenőriztünk minden olyan fészket, ahol tavaly, vagy korábban gyűrűs madár költött. A sok érdekes adat közül megemlítenéd egy madár, amit 2012-ben kapott fiókaként gyűrűt Ausztriában, majd 2016 óta minden évben ugyanazon a körmendi fészken legalább egyszer leolvastuk.

Célunk a jövőben továbbra is a szoros együttműködés az Őrségi Nemzeti Park gólyavédelemben munkálkodó szakembereivel, mert 2022-ben is a megye teljes felmérését szeretnénk elvégezni. Köszönet azoknak, akik nagyobb területek felmérését vállalták: Gyurác József, Koszorús Péter, Kutschi Péter, Somogyi Csaba és Wéber-Radványi Krisztián. Egy-egy település, vagy csak egy-egy fészek felmérésében segített Csemesz Sándor, Harsányi Krisztián, Illés Péter, Rába Veronika és Tóth László. Továbbá köszönet illeti a települések lakosait, akik információkkal segítették az adatgyűjtést.

Források:

www.golya.mme.hu

KÓTA A. 2012. Beszámoló a Magyar Madártani Egyesület Vas megyei Csoportjának 2012. évi fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészkefelméréséről. Cinege 17: 10-13.

KÓTA A. 2013. Beszámoló a Magyar Madártani Egyesület Vas megyei Csoportjának 2013. évi fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészkefelméréséről. Cinege 18: 14-18.

KÓTA A. 2014. A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) helyzete Vas megyében 2014-ben. Cinege 19: 29-33.

KÓTA A. 2015. Fogvatkozó fehér gólyák (*Ciconia ciconia*) Vas megyében. Cinege 20: 13-17.

KÓTA A. 2016. A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2016-ban. Cinege 21: 13-18.

KÓTA A. 2017. A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2017-ben. Cinege 22: 22-27.

KÓTA A. 2018. A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2018-ban. Cinege 23: 11-14.

KÓTA A. 2019. A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2019-ben. Cinege 24: 41-44.

KÓTA A. 2020. A fehér gólya (*Ciconia ciconia*) állományfelmérése Vas megyében 2020-ban. Cinege 25: 32-35.

Madárgyűrűzés a Tömördi Madárvártán 2021-ben

Gyurácz József¹ – Bánhidi Péter²

1. Eötvös Loránd Tudományegyetem, BDPK Biológiai Tanszék
9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu
2. 9745 Meszlen, Béke u. 51., e-mail: drbanhidip@freemail.hu

J. Gyurácz, P. Bánhidi: Bird Ringing at the Tömörd Bird Ringing Station in 2021

The Constant Effort Sites (CES) program - which started in 2004 - has continued. We have ringed 184 birds of 27 species during the days of CES. In addition to the CES program, a two week-long spring bird-ringing action was organized. In total, 754 specimens of 32 species were ringed. The autumn action lasted from 1 Aug until 7 November. In total, 5453 specimens of 76 species were captured with 1258 recaptured individuals of 47 species. The first table shows the species and numbers of ringed birds during the CES, in spring and in autumn. These actions were very popular among laypeople.

Tavasszal és nyáron is normális menetrendben folytak a programok, ősszel lényegesen több látogatót is fogadtunk, mint 2020-ban. Az idei nyár-ősz szárazabb volt, mint a tavalyi, novemberre a tóban sokkal kevesebb volt a víz, mint tavaly.

A tavaszi madárgyűrűzés 2021. március 19-től április 3-ig tartott. 23 db 12 méter hosszú függönyhálót használtunk. 32 faj 754 példányát gyűrűztük meg és 20 faj 343 visszafogását regisztráltuk. Áprilisban értesültünk egy a madárvártán 2017. szeptember 27-én gyűrűzött hím házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*) olaszországi megkerüléséről. 2020. december 21-én leolvasták a gyűrűszámát és fotó készült róla az ókori Róma fő közterén, a Forum Romanum egyik szikláján. Ez az ötödik Magyarországon gyűrűzött és külföldön megkerült házi rozsdafarkú és a faj második megkerült példánya Olaszországban.

A következő program a tavaszi vonulási időszak végén és a fészkelési időben történő – CES (Constant Effort Site) néven ismert – vizsgálat volt. 2021. április 15. és július 13. között kilenc alkalommal végeztünk napi 6 órás gyűrűzést 13 db 12 méter hosszú függönyhálóval. A CES programban 27 faj 184 példányát gyűrűztük meg és 19 faj 72 visszafogását rögzítettük.

A nyári-őszi madárgyűrűzés 2021. augusztus 1-én kezdődött és folyamatosan tartott november 7-ig, 28 db 12 méter hosszú függönyhálót használtunk. Ez volt a huszonnegyedik nyári-őszi Actio Hungarica program Tömördön. A "tavi" hálók idén is ugyanott álltak, ahol tavaly, a tómeder közepén.

Az őszi programban 76 faj 5453 példányát gyűrűztük meg és 1258 esetben fogtuk vissza 47 faj egyedeit. A három madárgyűrűzési programban gyűrűzött madárfajok egyedszámát a fajok abc sorrendjében az 1. táblázat tartalmazza. Egy

Cseh Köztársaságban gyűrűzött nádi sármányt (*Emberiza schoeniclus*) fogtunk vissza 2021 őszi vonulási időszakában. A madár gyűrűzési adatait a Tömördön gyűrűzött és külföldön vagy más hazai gyűrűzőhelyen megkerült madarak 2020 végén vagy 2021-ben a Madárgyűrűzési Központtól megérkezett adataival együtt a 2. táblázat tartalmazza.

A járvány ellenére a madárvártát idén is számos óvodás, általános és középiskolás diák, valamint egyetemi hallgató kereste fel szervezett keretek között. Az ELTE Savaria Egyetemi Központ biológiai tanár szakos hallgatóinak természetvédelmi terepgyakorlatát idén is a madárvártára és környékére szerveztük. Több középiskolás diák a madárvártán teljesítette közösségi szolgálatát.

Az Európai Madármegfigyelő Napok alkalmából is érkeztek látogatók Tömördre. A Szombathelyi Erdészeti Zrt. közreműködésével a rétek egy részét idén is sikerült szárazúzózni, másik részét kézi és motoros kaszálással, valamint a cserjék kivágásával egyesületi tagok gondozták.

Állandó munkatárs volt: Göncz István Nagykanizsa.

Gyűrűzők: Bánhidi Péter Meszlen, Faragó Ádám Őriszentpéter, Góczán József Körmend, Gyurácz József Bük, Illés Péter Kőszeg, Kalmár Sándor Sopron, Koszorús Péter Sótóny, Lukács Zoltán Pécs, Németh Csaba Gyöngyösfalu, Ottó Erzsébet Kőszeg, Polovitzer Péter Budapest, Tatai Sándor Tárnokréti, Varga László Lukácsháza.

Segítők: Bognár Balázs Komárom, Bognár András, Bognár Boldizsár Szombathely, Borbás Katalin Szombathely, Csáki Péter Kőszeg, Cs. Tóth Ágoston és Cs. Tóth Lukács Kőszegpaty, Erdő Ádám, Erdő-Tóth Zsófia Kőszeg, Égető János Nagykanizsa, Farkas Ádám Kőszeg, Foki Hanna Zalagerszerg, Gergye Dániel Szombathely, Góczán Éva Körmend, Horváth Márton Táplánszentkereszt, Illés Dorottya Kőszeg, Illés Armand, Kaposvári Imre és Marcell, Kárpáti László Egerág, Kálmán Leó, Keresztes Gréta Csepreg, Kiss Csilla Sopron, Kiss Richárd és Kiss Zsolt Szurdokpüspöki, Kiss Viktória, Klafszky Gábor Gomba, Komlós Marianna Sopron, Koszorús Ildikó, Koszorús Gábor és Koszorús Veronika Sótóny, Kovács Orsolya Szombathely, Kovács Csaba Kőszeg, Kovács Patrik Táplánszentkereszt, Kozák Gabriella Ócsa, Kutschi Péter Kőszeg, Langbein Szabolcs Szombathely, Lenczl Mihály, Lendvai Imre Szombathely, Lepold Ágnes Kőszeg, Lepold Sámuel, Lepold Zoltán Antal Tököl, Lovrencics Bálint, Lőrincz Csilla Szombathely, Magyar Linda Mesterháza, Maronics Nóra Szombathely, Marton Zoltán Tömörd,

1. táblázat. Tömördön gyűrűzött madarak egyedszáma fajonként

Faj	Tavaszi vonulás 2021. 03.19 – 04.03.	CES 2021. 04.17 – 07.12.	Őszi vonulás 2021. 08. 01 – 11. 07.
1. Barátcinege (<i>P. palustris</i>)	8	7	22
2. Barátposzáta (<i>S. atricapilla</i>)	24	26	494
3. Barázdabillegető (<i>M. alba</i>)	-	-	2
4. Berki tücsökmadár (<i>L. fluviatilis</i>)	-	-	1
5. Cigánycsuk (<i>S. rubicola</i>)	3	-	2
6. Citromsármány (<i>E. citrinella</i>)	28	-	66
7. Cserregő nádiposzáta (<i>A. scirpaceus</i>)	-	-	14
8. Csicsörke (<i>S. serinus</i>)	-	-	9
9. Csilpcsalpfüzike (<i>Ph. collybita</i>)	87	22	400
10. Csíz (<i>S. spinus</i>)	2	-	4
11. Csuszka (<i>S. europaea</i>)	1	5	28
12. Erdei fülesbagoly (<i>A. otus</i>)	-	-	2
13. Erdei pinty (<i>F. coelebs</i>)	13	2	103
14. Erdei pityer (<i>A. trivialis</i>)	-	-	11
15. Erdei szalonka (<i>S. rusticola</i>)	-	-	2
16. Erdei szürkebegy (<i>P. modularis</i>)	15	-	66
17. Énekes nádiposzáta (<i>A. palustris</i>)	-	-	20
18. Énekes rigó (<i>T. philomelos</i>)	28	3	62
19. Fekete rigó (<i>T. merula</i>)	46	11	285
20. Fenyőpinty (<i>F. montifringilla</i>)	-	-	263
21. Fenyvescinege (<i>P. ater</i>)	-	-	24
22. Fitiszfüzike (<i>Ph. trochilus</i>)	6	-	26
23. Foltos nádiposzáta (<i>A. schoenobaenus</i>)	-	-	64
24. Függőcinege (<i>R. pendulinus</i>)	-	-	5
25. Fülemlüle (<i>L. megarhynchos</i>)	-	2	18
26. Füstifecske (<i>H. rustica</i>)	-	-	4
27. Guvat (<i>R. aquaticus</i>)	-	-	1
28. Hamvas küllő (<i>P. canus</i>)	-	-	3
29. Házi rozsdafarkú (<i>Ph. ochruros</i>)	2	-	7
30. Hegyi fakusz (<i>C. familiaris</i>)	2	-	5
31. Héja (<i>A. gentilis</i>)	1	-	-
32. Jégmadár (<i>A. atthis</i>)	-	-	1
33. Kakukk (<i>C. canorus</i>)	-	-	1
34. Karvaly (<i>A. nisus</i>)	-	-	1
35. Karvalyposzáta (<i>S. nisoria</i>)	-	1	4
36. Kenderike (<i>C. cannabina</i>)	1	-	23
37. Kerti geze (<i>H. icterina</i>)	-	-	8
38. Kerti poszáta (<i>S. borin</i>)	-	1	17
39. Kerti rozsdafarkú (<i>Ph. phoenicurus</i>)	-	1	12
40. Kék cinege (<i>P. caeruleus</i>)	15	7	295

41. Kis légykapó (<i>F. parva</i>)	-	-	1
42. Kis fakopáncs (<i>D. minor</i>)	1	1	3
43. Kis poszáta (<i>S. curruca</i>)	-	4	77
44. Kormos légykapó (<i>F. hypoleuca</i>)	-	5	67
45. Közép fakopáncs (<i>D. medius</i>)	-	-	3
46. Macskabagoly (<i>S. aluco</i>)	-	-	1
47. Meggyvágó (<i>C. coccothraustes</i>)	8	7	30
48. Mezei poszáta (<i>S. communis</i>)	-	4	71
49. Mezei veréb (<i>Pas. montanus</i>)	4	-	117
50. Nádirigó (<i>A. arundinaceus</i>)	-	-	1
51. Nádi sármány (<i>E. schoeniclus</i>)	22	-	138
52. Nádi tücsökmadár (<i>L. luscinoides</i>)	-	-	1
53. Nagy fakopáncs (<i>D. major</i>)	4	2	13
54. Nagy fülemüle (<i>L. luscinia</i>)	-	-	3
55. Nagy örgébics (<i>L. excubitor</i>)	-	-	3
56. Nyaktekercs (<i>J. torquilla</i>)	-	1	14
57. Ökörszem (<i>T. troglodytes</i>)	9	-	96
58. Örvös légykapó (<i>F. albicollis</i>)	-	-	5
59. Őszapó (<i>Ae. caudatus</i>)	2	-	79
60. Réti tücsökmadár (<i>L. naevia</i>)	-	-	4
61. Rövidkarmú fakusz (<i>C. brachydactyla</i>)	1	1	16
62. Sárgafejű királyka (<i>R. regulus</i>)	24	-	129
63. Sárgarigó (<i>O. oriolus</i>)	-	2	-
64. Seregély (<i>S. vulgaris</i>)	1	2	7
65. Sisegő füzike (<i>Ph. sibilatrix</i>)	-	-	15
66. Süvöltő (<i>P. pyrrhula</i>)	-	-	40
67. Szajkó (<i>G. glandarius</i>)	1	-	7
68. Széncinege (<i>P. major</i>)	9	14	511
69. Szőlőrigó (<i>T. iliacus</i>)	6	-	3
70. Szürke légykapó (<i>M. striata</i>)	-	4	44
71. Tengelic (<i>C. carduelis</i>)	-	-	95
72. Törpekuvík (<i>G. passerinum</i>)	-	-	1
73. Tövisszúró gébics (<i>L. collurio</i>)	-	3	57
74. Tüzesfejű királyka (<i>R. ignicapilla</i>)	3	-	26
75. Vadgerle (<i>S. turtur</i>)	-	-	1
76. Vörösbegy (<i>E. rubecula</i>)	377	45	1050
77. Zöld küllő (<i>P. viridis</i>)	-	1	5
78. Zöldike (<i>C. chloris</i>)	-	-	344
Összesen	754	184	5453

Molnár Balázs Sopron, Molnár György és Molnár András Győr, Monostori Aurél, Orbán Lili Gomba, Póla Miklós, Riba Krisztina Sopron, Ruff Andrea Szombathely, Sarkadi Máté és Olivér, Sánta Ádám, Schubert Bálint, Surányi Krisztina, Surányi Máté Szombathely, Süle Ildikó Nagykanizsa, Somogyvári Csaba, Szigetvári Erika Szombathely, Szegvári Krisztián Szombathely, Takács Péter Tapolca, Tomor Ádám

Győr, Tóth Ábel, Tóth Bence Táplánszentkereszt, Vágfalvi Simon Kőszeg, Vince Márton Szombathely, Visi Katalin, Vörös Norbert Szombathely.

2. táblázat. Tömördön gyűrűzött és belföldön vagy külföldön megkerült, illetve Tömördön megkerült és belföldön vagy külföldön gyűrűzött madarak 2020 végén vagy 2021-ben érkezett adatai. Rövidítések: AH = Actio Hungarica, Gy = gyűrűzés helye, M = megkerülés helye, 1 = 1. évében lévő madár, 2 = 2. évében lévő madár
1+ = 1 évnél idősebb madár, 2+ = 2 évnél idősebb madár, H = hím, T = tojó

Faj EURING Kód	Gy/ M	Kor/ Ivar	Dátum	Hely	Koo.	Távolság km	Gyűrűző
Csicsörke SERSER	Gy	1/-	2020.09.16.	Völcsej	47°29'N 16°45'E	17	Varga László
	M	1/-	2020.10.01.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E		
Vörösbegy ERIRUB	Gy	1/-	2019.10.23.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	921	Németh Csaba
	M	2/-	2020.11.16.	Lyon Franciaország	45°45'N 4°49'E		
Házi rozsdafarkú PHOOCH	Gy	1/H	2017.09.27.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	692	Varga László
	M	2+/H	2020.12.21.	Roma Olaszország	41°53'N 12°29'E		
Fekete rigó TURMER	Gy	1/H	2020.08.18.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	929	Bánhidi Péter
	M	1/H	2020.10.27.	Collobrieres Franciaország	43°14'N 6°19'E		
Fekete rigó TURMER	Gy	1/H	2020.10.14.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	474	Ottó Erzsébet
	M	2/H	2021.10.17.	Erbezzo Olaszország	45°38'N 11°00'E		
Citromsármány EMBCIT	Gy	1/H	2020.11.03.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	18	Polovitzer Péter
	M	1/H	2021.06.01.	Lövő	47°30'N 16°46'E		
Fenyőrigó TURPIL	Gy	1/T	2020.10.31.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	2647	Lukács Zoltán
	M	1/T	2021.05.23.	Glazov Oroszország	58°10'N 52°25'E		
Barátposzáta SYLATR	Gy	1+/T	2021.09.22.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	221	Tatai Sándor
	M	1+/T	2021.10.10.	Parte Szlovénia	45°58'N 14°33'E		
Vörösbegy ERIRUB	Gy	1/-	2021.10.25.	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E	656	Lukács Zoltán
	M		2021.11.07.	Kirchzarten Németország	7°57'N 16°40'E		
Nádi sármány EMBSCH	Gy	1/-	2020.07.17	Bílina Cseh Köztársaság	50°32'N 13°50'E	409	Németh Csaba
	M	2/H	2021.10.24	Tömörd (AH)	47°21'N 16°40'E		

Köszönjük önzetlen munkáját mindazoknak, akik gyűrűzőként vagy segítőként sokat tettek a madárgyűrűzési programok sikeres lebonyolításáért.

A madárvárta gyűrűzési adatai alapján egyre több új eredményünk van a vizsgált madárfajokról, melyeket tudományos folyóiratokban teszünk rendszeresen közzé. Az utóbbi öt évben (2016. II. félév - 2021. II. félév) megjelent közleményeink:

- Gyurácz, J., Bánhidi, P., Góczán J., Illés, P., Kalmár, S., Lukács Z., Németh Cs., Varga, L. 2016. *Temperature and precipitation effects on breeding productivity of some passerines – a multivariate analysis of constant effort mist-netting data.* – Biologia Section Zoology 71/11: 1298-1303. DOI: 10.1515/biolog-2016-0149
- Kiss, Cs., Bánhidi, P., Lukács, Z., Kalmár, S., Winkler, D., Gyurácz, J. 2016. *A csilicsalpfűzike (Phylloscopus collybita) populációdinamikájának vizsgálata a Tömördi Madárvártán a 2000-2014-es időszakban.* – NyME Savaria Egyetemi Központ Tudományos Közleményei XXI. Természettudományok 16: 106-117.
- Gyurácz, J., Bánhidi, P., Góczán J., Illés, P., Kalmár, S., Lukács Z., Németh Cs., Varga, L. 2017. *Stopover strategies of Eurasian Blackcaps (Sylvia atricapilla) during the post-fledging period in western Hungary.* – Ornis Fennica 71/11: 1298-1303. DOI: 10.1515/biolog-2016-0149
- Gyurácz, J., Bánhidi, P., Góczán J., Illés, P., Kalmár, S., Koszorús P, Lukács Z., Németh Cs., Varga, L. 2017. *Bird number dynamics during the post-breeding period at the Tömörd Bird Ringing Station, Western Hungary.* – The Ring 39: 23-60.
- Kiss, Cs., Winkler, D., Komlós, M., Karcza, Zs., Farkas R., Gyurácz, J. 2017. *Egyes időjárási tényezők hatása a barátposzáta (Sylvia atricapilla) költési sikerére.* – Magyar Ápróvad Közlemények 13: 118-129.
- Orbán, L., Lovász, L., Lukács, Z, Gyurácz, J. 2019. *Age-, sex- and size-related spatial distribution in the common blackbird (Turdus merula) during the postfledging period.*– North-western Journal of Zoology 15 (1): 84-90. e181603 , 7 p.
- Gyurácz J., Bánhidi P., Góczán J., Illés P., Kalmár S., Koszorús P., Lukács Z., Molnár P., Németh Cs., Varga L. 2019. *Stopover Strategies of Lesser Whitethroat Sylvia curruca (Linnaeus, 1758) (Passeriformes: Sylviidae) during the Post-breeding Period in Western Hungary.*– Acta Zoologica Bulgarica 71 (4): 545-556.
- Kiss, Cs., Molnár, P., Karcza, Zs., Lukács, K. O., Winkler, D., Gyurácz, J. 2020. *Study of apparent survival and capture probabilities of some passerines in Hungary.*– North-western Journal of Zoology 16 (1): 78-83. Article No.: e191601
- Gyurácz, J., Bánhidi, P., Góczán, J., Illés, P., Kalmár, S., Lukács, Z., Molnár, P., Németh, Cs., Varga, L. 2021. *Temporal Changes in Wing Length, Fat Reserves and Body Mass of Migrating Eurasian Blackcaps Sylvia atricapilla at a West Hungarian Stopover Site.* – Acta Ornithologica 56 (1): 51-58.
- Bozó, L., Csathó, A. I., Gyurácz, J., Huber, A., Csörgő, T. 2021. *Migration of Firecrest (Regulus ignicapilla) in Hungary.* – Ornis Hungarica 29 (2): 151–166. DOI: 10.2478/orhu-2021-0026

A zöld küllő (*Picus viridis*) gyűrűzési eredményei a Tömördi Madárvártán 1998 és 2021 között

Gyurácz József

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Savaria Egyetemi Központ,
Biológiai Tanszék
9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu

J. Gyurácz: Ringing results of the Green Woodpecker (*Picus viridis*) in Tömörd between 1998 and 2021

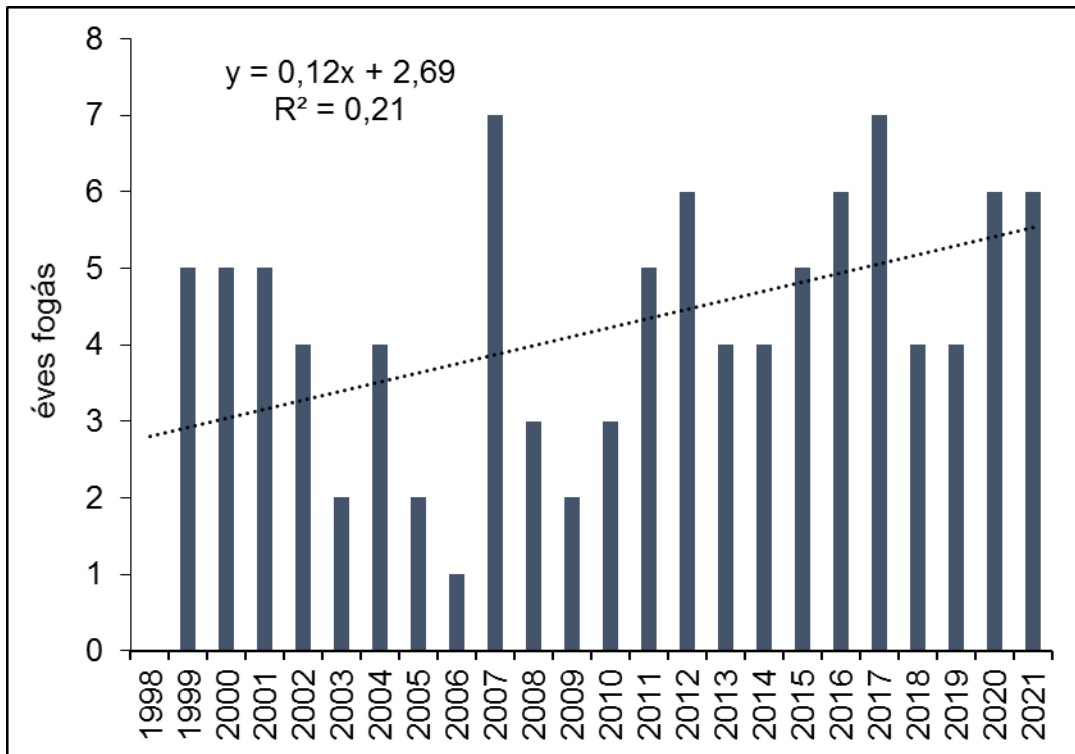
The study was carried out at the Tömörd Bird Ringing Station in western Hungary from 1998 to 2021. A total of 88 Green Woodpeckers were marked. The annual captured of birds, showed a significant moderate increasing trend during the years 1998-2021. 79% of the birds captured were juvenile, ringed in their first year. The monthly capture of birds was highest in August-September. Proportions of the recaptured birds were 11,4%, one of them has lived for more than 8 years. The most captures occurred in the edge of forest and bushes. The average body mass of the sex groups did not differ significantly, but the wing length of the males was significantly shorter than that of the females.

A zöld küllő (*Picus viridis*) Vas megyében is gyakori fészkelő és telelő madárfaj. Öreg lomboserdők, fás legelők, parkok, fasorok, temetők költő madara. Az öreg, odvas fák, holtfákban gazdag erdők ökológiai jelntőségére és védelmére hívja fel a figyelmet az MME azzal, hogy Elnöksége 2021-ben a következő év madara internetes szavazásához a zöld küllőt is megjelölte. A szavazás eredménye alapján a 2022. év madara a zöld küllő lett. Az alábbiakban a Tömördi Madárvártán gyűrűzött madarak fogási, visszafogási adatai alapján jellemzem a zöld küllő éves és havi egyedszám-változását, napi aktivitását, kor- és ivararányát, túlélési viszonyait és élőhely-választását. Ismertetem az ivarcsoportok testtömeg, szárnyhossz és 3. kézevevező hossz átlagokat.

Éves egyedszám-változás

A Tömördi Madárvártán 1998 és 2021 között a tavaszi és őszi Actio Hungarica, valamint a 2004 óta szervezett CES programok keretében összesen 88 zöld küllőt gyűrűztünk. Az évente befogott madarak száma alapján a zöld küllő helyi állománya mérsékelten növekedett a vizsgált időszakban ($r=0.45$, $t=2,40$, $P=0,025$, 1. ábra). Az országos fészkelő és telelő állományban is mérsékelt növekedést mutattak ki 1999 és 2018 között (Gorman et al. 2021).

A befogott madarak 79%-a fiatal, első évében gyűrűzött példány volt. Az ivarcsoportok arányát az 1. táblázat tartalmazza, az öreg és ismert ivarú egyedek aránya pontosan 1:1, fiataloknál 1,16:1 a hím, tojó arány.

1. ábra. A zöld küllő gyűrűzött példányszáma évente

1. táblázat. A befogott zöld küllők kor- és ivararánya

Kor	Ivar	Fogás	Fogás %
1y	hím	29	33
1y	tojó	25	28
1y	ismeretlen	16	18
1+	hím	6	7
1+	tojó	6	7
1+	ismeretlen	1	1
F	hím	3	3
F	tojó	2	2
Összesen		88	100

Túlélés, területhűség

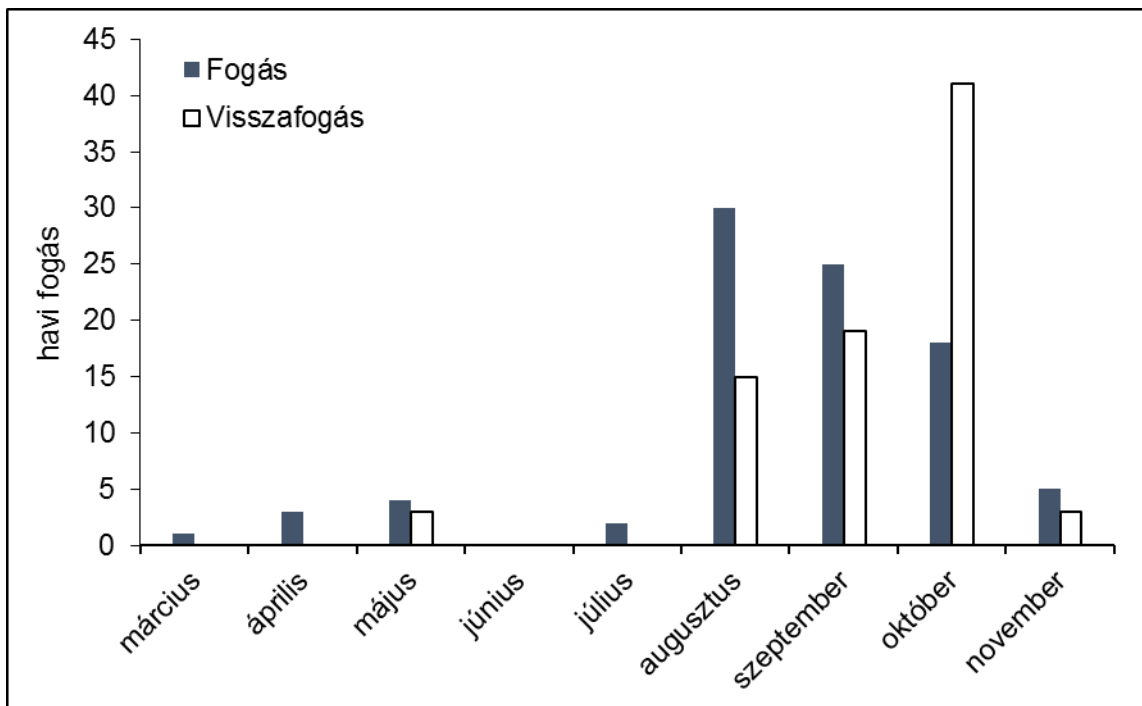
Tíz (11,4%) példányt fogtunk vissza a gyűrűzés évét követő valamelyik évben és közülük csak egy példány volt adult madárként gyűrűzve. Ez a visszafogási arány a harkályfajok között is magasnak tekinthető, ami a zöld küllő nagyfokú területhűségére utal. Kettő fiatalként gyűrűzött példányt három egymást követő évben is visszafogtunk. Egy példány a gyűrűzést évét követő nyolcadik évben került meg elpusztultan a tömördi temetőben (2. táblázat). Európában a legidősebb ismert korú zöld küllő 15 év 1 hónapot élt (<https://euring.org/data-and-codes/longevity-list?page=3>).

2. táblázat. A gyűrűzés éve utáni években visszafogott zöld küllők adatai

Kor	Ivar	Gyűrűzés éve	Visszafogás éve		Eltelt napok
1+	hím	1999	2001		734
1y	tojó	2001	2002	2003	699
1y	ismeretlen	2003	2011		2994
1y	tojó	2004	2005		402
1y	tojó	2010	2011	2012	785
1y	tojó	2012	2013		411
1y	tojó	2015	2016		325
1y	tojó	2016	2017		409
1y	tojó	2018	2019		407
1y	tojó	2019	2020		206

Havi fogások dinamikája

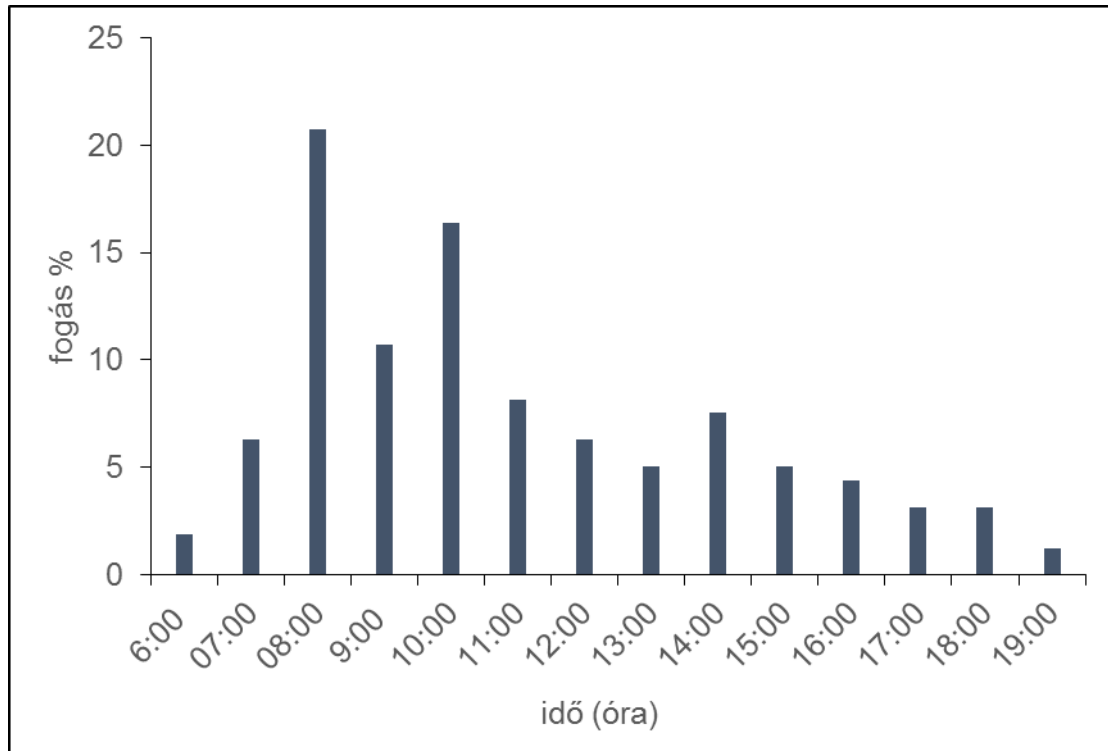
A július és november közötti napi fogások alapján a nyár végi, őszi mozgások időbeli alakulását (dinamikáját) jellemezhetjük. A legtöbb zöld küllőt augusztusban (34%) és szeptemberben (29%) gyűrűztük, ami elsősorban a fiatal madarak kirepülés utáni diszperziójával (szétszóródás) van összefüggésben. Októberben elsősorban az előző két hónapban gyűrűzött példányokat fogtuk vissza. Április-májusban a CES időszakban alkalmazott hálókhoz közeli fészkelőket fogtuk be. Júniusban, a kotlás és etetés fő időszakában nem volt fogás (2. ábra).

2. ábra. A zöld küllő havi fogás és visszafogás értékei, 1998-2021

Napi aktivitás

Az óránként befogott madarak száma alapján következtethetünk a madarak napi aktivitására. A zöld küllők elsősorban délelőtt mozogtak, az öregek és a fiatalok több mint 50%-át 8 és 11 óra között fogtuk be. Délután 14 órától a madarak napi aktivitása fokozatosan csökkent (3. ábra).

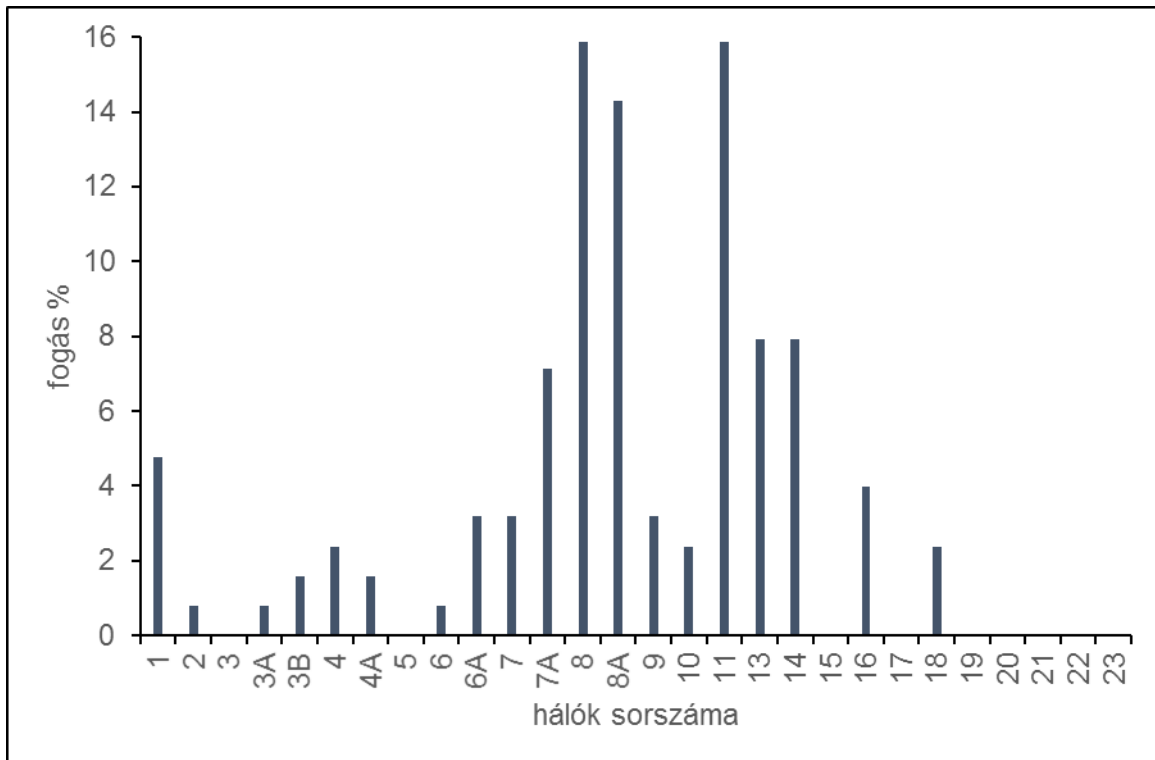
3. ábra. A zöld küllő fogás (fogás+visszafogás) gyakorisága óránként

Térbeli eloszlás

A befogott madarak hálónkénti eloszlásából a zöld küllő élőhely-választását láthatjuk. A madarak közel felét (46%) három hálóval fogtuk. Közülük kettő (8, 8A) az összefüggő cserjés gyeper (töviskés társulás) szántóföld felőli, öreg hagyásfákat (csertölgy, magas kőris) is magában foglaló szegélyövezetében állt, egy pedig az erdő (cseres-tölgyes) szántófölddel, tövissel határos szegélyében működött. A tavi hálók közül csak a rekettyefüzesben álló hálóval (18) fogtunk zöld küllőt (4. ábra).

Biometriai adatok

A hímek és a tojók testtömeg átlaga szignifikánsan nem különbözött egymástól. A hímek szárnyhosszának és 3. kézevező hosszának átlaga egy-két milliméterrel lényegesen kisebb volt, mint a tojóké (3. táblázat).

4. ábra. A zöld küllő fogás gyakorisága hálónként

3. táblázat. A megmért zöld küllők biometriai tulajdonságainak átlagos értékei

	Testtömeg g		Szárnyhossz mm		3. kézevező hossza mm	
	hím	tojó	hím	tojó	hím	tojó
N	27	21	21	19	18	12
Minimum	168,8	175,3	158,0	158,0	110,0	116,0
Maximum	209,5	200,7	168,0	170,0	123,0	128,0
Átlag	190,59	188,49	162,52	164,37	118,67	121,17
SD	9,56	6,72	2,50	2,77	3,55	3,01
	t = 0,85		t = 2,21		t = 2,07	
	P = 0,892		P = 0,031		P = 0,048	

Összefoglalás

A madárvárta gyűrűzési eredményei alapján megállapítható, hogy a vizsgálati területen és a vizsgálati időszakban:

- a zöld küllők egyedszáma a vizsgált időszakban mérsékelten növekedett a madárvárta környékén;
- a gyűrűzött példányok 11,4%-át fogtuk vissza a gyűrűzést követő egy-két évben, ami a harkályfajok között is magasnak tekinthető;
- az egyik visszafogott madár több mint 8 évet élt;
- a madarak havi fogása augusztus-szeptemberben volt a legnagyobb, ami elsősorban a kirepült fiatal madarak diszperziós mozgásával lehet kapcsolatban;
- a zöld küllők többsége a déleltői órákban mozgott a területen;

- a befogott madarak elsősorban az idős, korhadó fákat is magában foglaló bokros és erdő szegélyövezetét részesítették előnybe;
- az ivarcsoportok testtömeg átlaga lényegesen nem tért el egymástól, a hímek szárnyhossza viszont lényegesen rövidebb volt, mint a tojóké.

Irodalom

Gorman G., Komlós M., Ónódi G. & Schmidt A. 2021. Zöld küllő (*Picus viridis*). In: Szép T., Csörgő T., Halmos G., Lovászi P., Nagy K. & Schmidt, A. (szerk.) 2021. Magyarország madáratlasza. Agrárminisztérium, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest, pp. 433-435.

Színes gyűrűs jelölések és megkerülések Vas megyében - 2021

Harsányi Krisztián

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9730 Kőszeg, Aradi vértanúk parkja, e-mail: krisztian.harsanyi@onpi.hu

K. Harsányi: Colour ringing of birds in Vas County, 2021

The author presents the results of the colour ringing of birds in Vas County. 57 individuals of 9 species were ringed by colour rings from 1 September 2020 to 3 October 2021 in Vas County.

Az alábbi összefoglaló a 2020. szeptember 1. és 2021. október 3. között Vas megyéhez kötődő színes gyűrűs jelöléseket és lezárt megkerüléseket veszi számba, valamint az itt gyűrűzött vagy megfigyelt madarak érdekes megkerüléseit ismerteti. Az egyes adatok után zárójelben a gyűrűző(k) vagy az észlelő(k) neve szerepel. Ebben az időszakban 57 madárra került színes gyűrű, a következő faji megoszlás szerint (csillagozva a megye tekintetében először ilyen módon jelölt fajok):

- 15 fehér gólya - *Ciconia ciconia* (Harsányi Krisztián),
- 1 vörös gém * – *Ardea purpurea* (Harsányi Krisztián),
- 2 héja – *Accipiter gentilis* (Harsányi Krisztián),
- 2 karvaly - *Accipiter nisus* (Harsányi Krisztián),
- 6 egerészölyv - *Buteo buteo* (Harsányi Krisztián),
- 4 vörös vércse - *Falco tinnunculus* (Harsányi Krisztián),
- 2 vízirigó - *Cinclus cinclus* (Illés Péter),
- 23 fekete rigó - *Turdus merula* (Ottó Erzsébet),
- 2 vetési varjú - *Corvus frugilegus* (Ottó Erzsébet).

A vízirigókat a Gyöngyös-patak kőszegi szakaszán jelölték, a többi madár a Chernel-kerti Madárvédelmi Mentőközpontból szabadon engedett példány (a repatriált madarak megkerüléseit az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság madártani tevékenységéről szóló írás taglalja részletesen).

2020. szeptember 1. és 2021. október 3. között 129 alkalommal sikerült színes gyűrű alapján azonosítani madarakat a megye területén, összesen 72 példányt, az alábbi faji megoszlás szerint (csillaggal jelölve a megyében először így leolvasott fajok):

- 44x bütykös hattyú (19 pld.) - *Cygnus olor* (Balaskó Zsolt, Bátky Gellért, Benei Zsolt, Borbás Katalin, Csempezs Sándor, Döbrösi Roland, Gál Jenő, Hadarics Dóra, Harsányi Krisztián, Illés Péter, Kóta András, Pellingner Attila, Tóth Kornél, Vágfalvi Simon), közte szlovén és lengyel gyűrűs madarak,
- 1x gólyatöcs * - *Himantopus himantopus* (Kóta András),
- 1x havasi partfutó * - *Calidris alpina* (Kóta András),
- 5x dankasirály (3 pld.) – *Chroicocephalus ridibundus* (Harsányi Krisztián, Kóta András, Tóth Kornél), közte horvát és szlovén gyűrűs madarak,
- 12x sárgalábú sirály (12 pld.) - *Larus michahellis* (Harsányi Krisztián, Tóth Kornél), horvát gyűrűs madarak,
- 4x küszvágó csér (2 pld.) - *Sterna hirundo* (Harsányi Krisztián, Tóth Kornél),
- 30x fehér gólya (23 pld.) - *Ciconia ciconia* (Borbás Katalin, Csáki Péter, Harsányi Krisztián, Koszorús Péter, Kóta András, Kurfis Ilona, Makrai Gergely, Orbán Attila), közte német és szlovák gyűrűs madarak,
- 2x fekete gólya (1 pld.) * - *Ciconia nigra* (Illés Péter, Ottó Erzsébet), több mentőközpontot megjáró cseh gyűrűs madár,
- 1x kanalasgém * - *Platalea leucorodia* (Tóth Kornél),
- 5x nagy kócsag (4 pld.) - *Ardea alba* (Borbás Katalin, Kóta András, Tóth Kornél),
- 20x vízirigó (2 pld.) - *Cinclus cinclus* (Gál Szabolcs, Heincz Miklós, Illés Péter, Kóta András),
- 4x fekete rigó (3 pld.) * - *Turdus merula* (Ottó Erzsébet).

A következőkben néhány érdekesebb megkerülési esetet mutatok be a teljesség igénye nélkül.

2021. január végén egy jelölt dankasirály időzött a szombathelyi Csónakázótavon (Kóta András), a madarat csaknem 10 évvel korábban, 2011 februárjában

gyűrűzték Zágrábban (2+, Luka Jurinovic) és időközben megjárta Budapestet, Krakkót, majd újra Zágrábot (*a Magyar Madárgyűrűzési Adatbankban szereplő legidősebb dankasirály 22 éves korában került távcső elé - www.mme.hu*).

Február elején egy lengyel gyűrűs bütykös hattyút figyeltek meg Rábapatyon (Pellinger Attila). 2013 márciusában jelölték Lengyelország középső részén (2+, Przygodzice), egy zágrábi előfordulásán kívül a jelölés helyén mutatkozott, a vasi megfigyelése előtt több mint 5 éve nem sikerült leolvasni.

2021 márciusának és áprilisának fordulóján egy hetet tartózkodott a kőszegi legelő árasztott részén egy fekete gólya (Illés Péter, Ottó Erzsébet), miután elengedésre került a Chernel-kerti Madárvédelmi Mentőközpontból. A madár az előző nyár végén egy hónapot töltött egy csehországi mentőközpontban (Vlasim), miután legyengülve kézre került (1y). Szeptember közepén jeladóval felszerelve elengedték, ám mindössze 10 nap múlva Szilsárkányban újra emberi segítségre szorult. A Kőszegen átteleltetett, majd március végén eleresztett példány a helyi megfigyeléseit követően 20 nap múlva megint kézre került, ezúttal Bakonycsernye térségében.

Április végén 2020 után újra sorkifaludi fészken kotlott egy szlovák gyűrűs fehér gólya (Kóta András). A madarat 2013-ban jelölték fiókaként a cseh-szlovák határ közelében (Mikusovce, Vladimir Slobodnik).

2021. május 18-án színes gyűrűs kanalasgémet olvastak le Rábapatyon (Tóth Kornél). Az előző évben a kapuvári Osli-Hanyban fiókaként jelölt (Pellinger Attila) madarat három nappal korábban még a Szentgotthárdhoz közeli ausztriai Königsdorfban olvasták le, illetve a vasi megfigyeléssel azonos napon a sarródi Borsodi-dűlőben is látták.

Május 21-én egy jelölt gólyatöcs tűnt fel Rábapatyon (Kóta András). A madár 2019-ben fiókaként kapta gyűrűjét egy győri homokbányában (Győrig Előd). A vasi megfigyelése után egy hónappal a lengyel-szlovák határnál látták (Spytkowice), egy újabb hónap múlva pedig a sarródi Nyéki-szálláson.

2021 júliusában egy uraiújfalui táblán dolgozó traktor mögött mozgott egy gyűrűs fehér gólya (Harsányi Krisztián). A madár 10 éve fiókaként kapta jelölését Agyagosszergényben (Ferenczi Mária) és azóta ez volt az első leolvasása (*a Magyar Madárgyűrűzési Adatbankban szereplő legidősebb fehér gólya 34 évesen került kézre - www.mme.hu*).

2021. augusztus 12-én egy 32 példányból álló fehér gólya csapat keresgélt egy sárvári szántón a 84-es főút szomszédságában, a madarak közül 6 is színes gyűrűt viselt (Harsányi Krisztián). Német jelölésűek, elsőévesek voltak, és valamennyi Lipcse környékéről származott (Grosszössen, Wittgensdorf, Schkeuditz-Wehlitz, Saasdorf).

Köszönet illeti a gyűrűzőket, a leolvasókat, valamint a Madárgyűrűzési Központ munkatársait az adatok összegyűjtésében nyújtott segítségükért!

Érdekes megfigyelések Vas megyében 2021-ben

Kóta András

9700 Szombathely, 11-es Huszár út 126., e-mail: vasimadarasz@gmail.com

A. Kóta: Avifaunistical data of the rare bird species in Vas County, 2021

The report presents the most interesting data from the season 21 November 2020 and 20 November 2021. The Bonelli's Eagle, Kentish Plover, Sanderling, Pectoral Sandpiper and Red-rumped Swallow were observed for the first time in Vas County, 2021.

A megyében ritkán előforduló madárfajok megfigyelési adatainak gyűjtése az elmúlt években kialakított rendszer szerint 2021-ben is folytatódott. Alábbi dolgozatomban ismertetem a 2020. november 21. és 2021. november 20. között megfigyelt megyei ritkaságokat, mely adatok elsősorban a következő madarászoknak köszönhetőek (abc-sorrendben): Borbás Katalin, Gál Szabolcs, Faragó Ádám, Kis Pál, Kóta András, Somogyi Csaba, Tóth Kornél és Vasuta Gábor. Az adatokat kiegészítettem a www.birding.hu madártani honlap és adatbázis adataival és egyéb (az interneten elérhető, vagy szóbeli közlések nyomán szerzett) információkkal. A legritkább madárfajok esetében a megfigyelések számát az alábbi könyv adatai alapján adtam meg: GYURÁ CZ J. & KÓTA A. (2020): *Vas megye madarainak névjegyzéke. Nomenclator Avium Comitatus Castriferrei in Hungaria*. Magyar Nyugat Könyvkiadó, Szombathely. Figyelembe vettem a Névjegyzék lezárása után a megyében előkerült, számomra ismertté vált adatokat is.

A vizsgált időszak egészen különleges volt, mivel 6 leírandó madárfaj került elő a megyében: a citrombillegető (*Motacilla citreola*), a vörhenyes fecske (*Cecropis daurica*), a karmazsinpirók (*Carpodacus erythrinus*), a dögkeselyű (*Neophron percnopterus*), a héjasas (*Aquila fasciata*) és a vándorpartfutó (*Calidris melanotos*). A korábbi gyakorlatnak megfelelően ebben a beszámolóban is csak akkor

szerepeltetek leírandó ritka fajt, ha arról van fotó, vagy több megfigyelő is látta. A madarászok közötti gyors információáramlásnak és az egyre jobb fotós felszereltségnek köszönhetően ezek a feltételek mind a hat faj esetében teljesültek, így megelőlegezve az MME Nomenclator Bizottság hivatalos döntését ezek hitelesítettnek tekinthetők. A dögkeselyű egy fogságban kelt, visszatelepített, azaz nem vad eredetű madár volt (E-kategória). Az elengedése előtt Olaszországban egy jeladót tettek rá, ennek a koordinátái alapján figyelték meg és fotózták le két helyen is.

Öt új fajjal gazdagodott a tavalyi ritkaságbeszámoló óta Vas megye madárvilága. Április elején bukkant fel egy széki lile (*Charadrius alexandrinus*) a rábapatyi kavicsbányatavaknál, majd április végén egy vörhenyes fecske (*Cecropis daurica*) a kőszegi Abért-tónál. Májusban került távcsöveink elé egy fenyérfutó (*Calidris alba*) Rábapatyon, majd július végén szintén Rábapatyon egy héjasas (*Aquila fasciata*) felbukkanása okozott országos szenzációt madarász körökben. Ősszel egy vándorparfutó (*Calidris melanotos*) tette fel a koronát a szenzációs 2021-es madarászévre (ismét a rábapatyi északi kavicsbányatóról).

A korábbi években megszoktuk, hogy egy szezon folyamán (május-július) többtucat madarász jár hozzánk karmazsinpirókot nézni az Abért-tóhoz. Arra viszont még nem volt példa, mint a héjasasnál, hogy 3 nap alatt lényegében az ország összes terepmadarásza látogatását tegye Vas megyében, és új fajjal gazdagodjon fajlistája!

2012 óta készülnek éves beszámolók a vasi ritkaságokról, azóta egyszer sem volt olyan, hogy megyénk madarainak listája 5 új fajjal gyarapodjon.

A helyi viszonylatban érdekes fajok közül ki kell emelni, hogy 5 év kihagyás után került elő Vas megyében a füstös réce és a pusztai ölyv is, sőt 8 éve nincs tudomásunk vasi szirti sasról! Néhány faj (pl. a parlagi sas, bütykös ásólúd, lócsér) megfigyeléseiből a vizsgált időszakban olyan sok volt, hogy nem került be a részletes leírásba, míg más fajok azért nincsenek benne, mert nem érkezett be egyetlen adatuk sem (pl. a parlagi pityer vagy feketenyakú vöcsök).

Ismereteink szerint megyénkben eddig valaha legfeljebb 10 alkalommal megfigyelt, kiemelkedő ritkaságok listája a vizsgált időszakból (a latin név után az egyes fajok valaha volt, összesített megfigyeléseinek sorszáma):

széki lile (*Charadrius alexandrinus*) 1.;

vörhenyes fecske (*Cecropis daurica*) 1.;

fenyérfutó (*Calidris alba*) 1.;
 héjjasas (*Aquila fasciata*) 1.;
 vándorpartfutó (*Calidris melanotos*) 1.;
 citrombillegető (*Motacilla citreola*) 3.;
 pásztorgém (*Bubulcus ibis*) 3.;
 kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*) 3.;
 törpekuvik (*Glaucidium passerinum*) 4.;
 szirti sas (*Aquila chrysaetos*) 5.;
 kőforgató (*Arenaria interpres*) 5-6.;
 pásztormadár (*Pastor roseus*) 6.;
 füstös réce (*Melanitta fusca*) 6.;
 sarki partfutó (*Calidris canutus*) 6.;
 pusztai ölyv (*Buteo rufinus*) 7.;

Részletes lista azokról a madárfajokról, amelyekről legfeljebb 3 megfigyelés gyűlt össze 2019. november 21. és 2020. november 20. között:

Füstös réce (*Melanitta fusca*)

április 3. Csepreg, horgásztó, 1 ad. hím pld. (Kóta András, ill. Heincz Miklós).

Kis bukó (*Mergellus albellus*)

2020. december 4.- 2021. január 22. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 pld. (Borbás Katalin).

Örvös bukó (*Mergus serrator*)

április 3. Csepreg, horgásztó, 1 ad. hím pld. (Kóta András);

április 6. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 ad. hím és egy tojó pld. (Kóta András);

május 29. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 ad. hím és egy tojó pld. (Kóta András).

Kis vízicsibe (*Zapornia parva*)

szeptember 12. Püspökmolnári, bányató, 3 pld. (Kis Pál).

Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps grisegena*)

2020. december 20. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 pld. (Bodnár-Varjú Dóra, Borbás Katalin);

augusztus 9. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 pld. (Kóta András).

Széki lile (*Charadius alexandinus*)

április 9-10. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 ad. hím pld. (Tóth Kornél és mások).

Kis póling (*Numenius phaeopus*)

április 2-18. Püspökmolnári, Lasselsberger kavicsbányató, 1 pld. (Kis Pál);

május 24. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 pld. (Kóta András);

július 4. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 pld. (Tóth Kornél).

Nagy goda (*Limosa limosa*)

március 29.- április 1. Rábapaty, északi kavicsbányató, max. 2 pld. (Tóth Kornél és mások);

június 25. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 ad. pld. (Tóth Kornél).

Kőforgató (*Arenaria interpres*)

május 16. Püspökmolnári, Lasselsberger kavicsbányató, 1 pld. (Kis Pál);

augusztus 4. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 pld. (Kóta András).

Sarki partfutó (*Calidris canutus*)

szeptember 4-5. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 juv. pld. (Tóth Kornél, ill. Borbás Katalin, Csemesz Sándor és Tóth Kornél).

Fenyérfutó (*Calidris alba*)

május 8-9. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 pld. (Kóta András és mások).

Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*)

szeptember 11-12. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 juv. pld. (Tóth Kornél és mások).

Kis sárszalonka (*Lymnocyptes minimus*)

2020. november 27-30. Bucsu, nedves rét, max. 5 pld. (Kóta András és Borbás Katalin, ill. Gál Szabolcs);

március 18. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 pld. (Faragó Ádám);

március 28. Sárvár, belvív, 2 pld. (Kóta András).

Kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*)

július 3. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 ad. pld. (Tóth Kornél, Csemesz Sándor és Somogyi Csaba).

Lócsér (*Hydroprogne caspia*)

6 adat!

Sarki búvár (*Gavia arctica*)

2020. november 29. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 pld. (Borbás Katalin);

október 15-17. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 juv. pld. (Borbás Katalin).

Bölömbika (*Botaurus stellaris*)

április 18. Rábapaty, déli kavicsbányató, 1 pld. (Gál Szabolcs).

Üstökösgém (*Ardeola ralloides*)

április 25. Püspökmolnári, kavicsbányató, 1 pld. (Kis Pál);

május 16. Püspökmolnári, Transzkavics-bányató, 1 pld. (Kis Pál).

Pásztorgém (*Bubulcus ibis*)

május 16. Csénye, Sárvári-horgásztó, 1 ad. nászruhás pld. (Kóta András).

Dögkeselyű (*Neophron percnopterus*)

július 11. Rátót, külterület, 1 imm. pld. (Gál Szabolcs, Bognár Szabolcs és Bognár Előd Szabolcs), ill. ugyenzt a madarat látta július 14-én Nemescsó mellett Bátky Gellért is (jeladós, de nem vad eredetű madár, E-kategória).

Kígyászölyv (*Circaetus gallicus*)

augusztus 3. Sárvár, 88-as út mellett, 1 pld. (Csesznik Bence és Horváth Levente).

Szirti sas (*Aquila chrysaetos*)

április 24. Rábapaty, külterületen, 1 imm. pld. (Tóth Kornél).

Héjasas (*Aquila fasciata*)

Július 30-án fotózta napközben Tóth Kornél a rábapatyi északi kavicsbányató mellett a madarat, utólag a fotó alapján aznap délután lett egyértelmű a fajhatározás. Látszódtott, hogy egy jeladóval felszerelt elsőéves madár. Lényegében azonnal az összes illetékes magyar madarász és ragadozószakértő elkezdte kutatni az eredetét. Másnap reggelre derült ki, hogy egy görögországi vad pár fészken jelölt fiókájáról van szó. Attól kezdve naponta többször kapott a magyar terepmadarász-hálózat friss koordinátákat a madárról és követte minden lépését nyomon. Július 31-én csak Borbás Kata látta és fotózta a Rába-ártéren a madarat Vas megye és Győr-Moson Sopron megye határán (így lett meg a faj első magyar vonatkozású színesgyűrű-leolvasása). Aznap is és másnap is az ország minden részéből több tucat madarász kereste a fiatal gyűrűs madarat, de csak vasárnap, augusztus 1-jén lett meg Pápoc (Vas megye) ill. Rábakecöl (Gy-M-S megye) települések közigazgatási területén. Augusztus 2-án is a területen éjszakázott, csak délben bújt elő a fák közül, majd délnek indult. Sorkikápona közelében éjszakázott. Augusztus 3-án hajnalban szintén a jelölő közelében várta őt mintegy 20 madarász (2-en Vas megyéből, a többiek a környező megyékből, ill. Budapestről, de jöttek Ausztriából és Szlovákiából is). Szerencsére itt nyílt helyen pihent, láthattuk a kirepülés előtt is, majd folytatta az útját Szlovénia/Ausztria felé.

Fakó rétihéja (*Circus macrourus*)

március 27. Chernelházadamonya, szántók, 1 ad. hím pld. (Borbás Katalin);

április 17. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 ad. hím pld. (Kovács Andrea és társai).

Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*)

május 1. Táplánszentkereszt, Gyöngyöshermán, kavicsbányató, 1 imm. pld. (Kóta András és társai).

Törpekuvik (*Glaucidium passerinum*)

augusztus 24-25. Tömörd, Madárvárta, 1 gyűrűzött pld. (Polovitzer Péter, Riba Krisztina és Szegvári Krisztián).

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*)

március 29. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 pld. (Vasuta Gábor).

Uráli bagoly (*Strix uralensis*)

november 7. Káld, Farkas-erdő, 1 pld. (Nagy Tamás via Somogyi Csaba via www.birding.hu).

Kerecsensólyom (*Falco cherrug*)

május 24. Vasegerszeg, lucernatarló, 1 pld. (Tóth Kornél);

június 4. Uraiújfalu, külterület, 1 pld. (Tóth Kornél);

július 3. Uraiújfalu, külterület, 1 pld. (Somogyi Csaba).

Fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*)

december 9. Kőszeg, Szulejmán-kilátó, 1 pld. (Vasuta Gábor).

Vörhenyes fecske (*Cecropis daurica*)

április 29. Kőszeg, Abért-tó, 1 ad. pld. (Kóta András és mások).

Pásztormadár (*Pastor roseus*)

június 2. Sárvár, külterület, 1 pld. (Tóth Kornél).

Citrombillegető (*Motacilla citreola*)

április 24. Rábapaty, északi kavicsbányató, 1 ad. hím pld. (Faragó Ádám, Gergye Dániel és Borbás Katalin).

Köszönet mindenkinek, aki bármilyen módon segített, hogy meg tudjam írni ezt az összefoglalót. Különösképpen köszönet alábbi személyeknek: Borbás Katalin, Csesznik Bence, Faragó Ádám, Gál Szabolcs, Harsányi Krisztián, Heincz Miklós, Horváth Levente, Illés Péter, Kis Pál, Kovács Andrea, Nagy Tamás, Polovitzer Péter, Somogyi Csaba, Tóth Kornél és Vasuta Gábor.

Irodalom:

GYURÁ CZ J. & KÓTA A. 2020. Vas megye madarainak névjegyzéke. Nomenclator Avium Comitatus Castriferrei in Hungaria. Magyar Nyugat Könyvkiadó, Szombathely.

KÓTA A. (2012): Érdekes megfigyelések Vas megyéből 2012-ben. *Cinege* **17**: 10-13.

KÓTA A. (2013): Érdekes madárfaunisztikai megfigyelések Vas megyéből 2013-ban. *Cinege* **18**: 36-40.

KÓTA A. (2014): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2014-ben. *Cinege* **19**: 54-58.

KÓTA A. (2015): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2015-ben. *Cinege* **20**: 49-54.

KÓTA A. (2016): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2016-ban. *Cinege* **21**: 25-31.

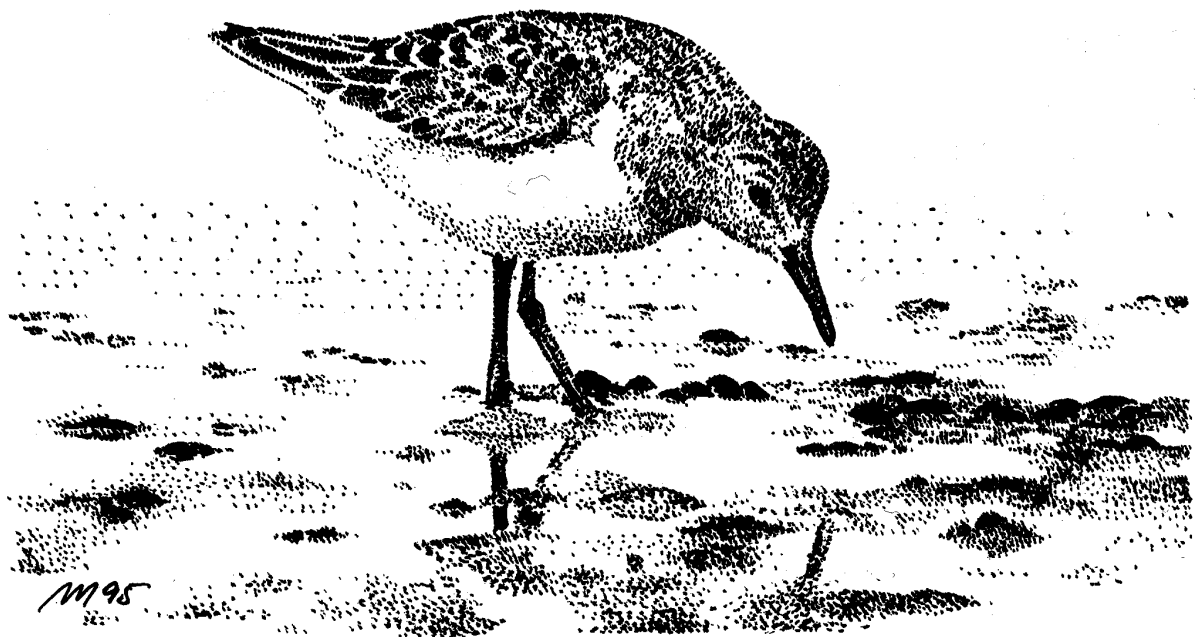
KÓTA A. (2017): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2017-ben. *Cinege* **22**: 44-50.

KÓTA A. (2018): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2018-ban. *Cinege* **23**: 51-55.

KÓTA A. (2019): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2019-ben. *Cinege* **24**: 58-63.

KÓTA A. (2020): Érdekes megfigyelések Vas megyében 2020-ban. *Cinege* **25**: 52-56.

www.4vultures.org

Fenyérfutó (*Calidris alba*)

A vízirigó (*Cinclus cinclus*) helyzete és fészkelése Kőszegen

Illés Péter

9730. Kőszeg, Károlyi M. u. 1., e-mail: illes.peter.gabor@gmail.com

P. Illés: Ringing results of the White-throated Dipper (*Picus viridis*) in Tömörd

Most observations take place during the winter (from October to February) and primarily males migrate around Kőszeg for the winter. In the past twenty years, White-throated Dipper nesting has been confirmed in four cases (in 1999, 2006, 2009, and 2021), and two more are likely to occur (in 2007 and 2008) in Kőszeg. It also bred in a nesting box once.

*"Fehérmelles vízirigó ül
habos kövön s fűgén neszez.
A martok tajtékos vizébe
finom fenyőtű permetez."
(Áprily Lajos: Pisztrángok kara)*

Külleme és életmódja

A vízirigó (*Cinclus cinclus*) különleges madár. Nem véletlenül hívják népi nevén halászigónak vagy vízi seregélynek (Chernel 1899). Amikor először láttam vízirigót a patakban víz alá bukni, lélegzetvisszafojtva vártam, hogy mikor bukkan fel újra és nem esett-e baja.

„Nyáron át a havasi patakoknál, pisztrángos vizeknél találkozhatunk vele s körülbelül ugyanazokat a helyeket kedveli, a melyekhez a havasi billegető is ragaszkodik. És éppúgy, mint az utóbbi, a kristálytisza, beszédes vízfolyásnak valóságos éke, vonzó jelensége.” – írja Chernel István a Magyarország madarai különös tekintettel gazdasági jelentőségükre c. könyvében.

Seregély nagyságú, de szárnya kerekded, farka rövid, az ökörszemhez hasonlóan gyakran felcsapja. Az ivarok színre nézve egyformák. Tollazata nagyrészt barna-fekete. Torka és melle fehér. A fiatalok alul pettyesek. Tollazata sűrű, tömött, a faggyútól rendkívül vízhatlan.

Táplálékszerzése jellegzetes. Egy nagyobb kőről elrugaskodva a vízbe ugrik, többnyire folyásiránnyal szemben, s erős szárnycsapkodással hajtja magát előre, a patak fenekén. Kb. 1-2 métert tud előrehaladni, a víz alatt pedig 5-25 másodpercig is kibírja egy levegővel. A búvárkodás után áttisztogatja a tollazatát, s újrakeni azt fartőmirigye váladékával.

A vízben élő gerinctelenekkel táplálkozik. A madár a számára emészthetetlen kitinmaradványokat apró, hengerek formájában visszaöklendezi. Ezek gyűjtése elég nehéz feladat, mivel könnyen porladnak és nehéz őket megtalálni. A köpetek 1,5-2

cm hosszúak, s mindössze 0,2-0,3 gramm súlyúak. Klafszy Gábor egykori tanítványommal vizsgáltuk a táplálkozását. Leggyakrabban bolharákok, kérészek szerepeltek a vízirigó étlapján. De tegzesek, apróbb vízi bogarak szárnytöredékei is előkerültek. Több mintában kicsiny kavicsokat is találtunk, ezeket vagy a táplálékkal együtt véletlenül nyelte le a madár vagy „zúzókönek” használja.

A hazai fészkelőállomány nagysága

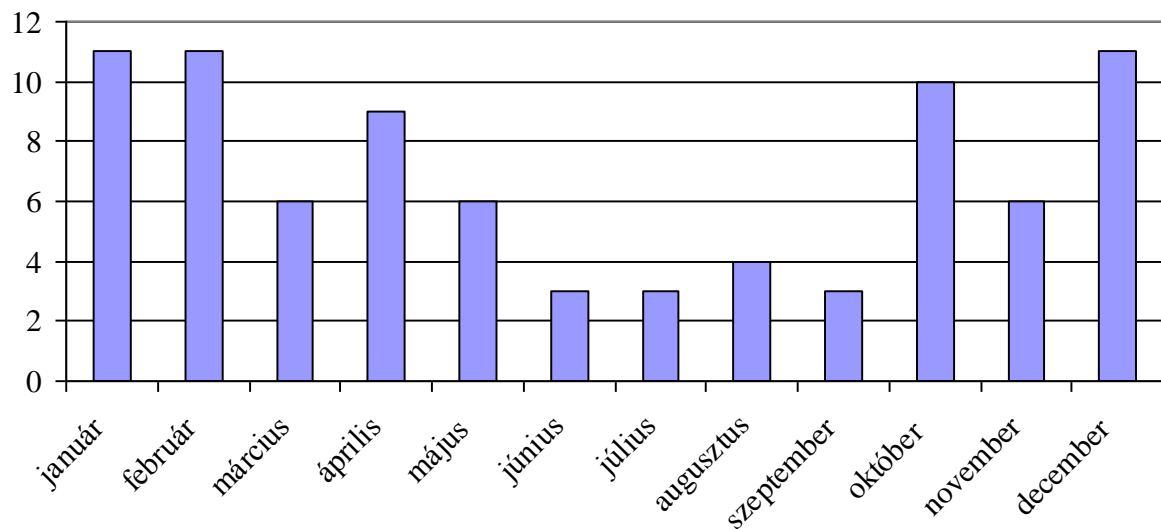
A vízirigó Magyarországon ritka fészkelő. Hazánkban mindenhol megritkult, főleg fészkelőként. Csökkenésének egyik oka lehet az európai költőállományok számának csökkenése (BirdLife International 2000). Eltűnésének okai lehetnek ezen kívül a szélsőséges vízhozamú és aszályos évek, nyarak miatt ingadozó vízhozamú patakok, a '70-es éveket követően az állomány regressziója, esetleg az évtizedekkel korábbi vízszennyezések.

Magyarországon az 1970-es, '80-as években 10-20 pár között volt az ismert fészkelő párok száma (döntő többségük a Bükkben). A '90-es évekre az országos költőállomány egy-két párra csökkent (Magyarország madáratlasza, 2021). A hazai állomány a környező országokban (Alpok, Kárpátok) élő állomány perempopulációja. Ebből következően nagysága az ottani állomány változásának a függvénye. Aggteleknél 2009-ben költött utoljára a jósvafői Tengersizem-tó feletti patakoknál. Azóta leginkább csak telelő madarak bukkannak fel rendszertelenül. Van olyan, hogy 3-4 télen át folyamatosan van, aztán 1-2 évig nem látnak. A Zemplénben van kicsi, de stabil költőállománya, néhány pár költhet ott. Az Északi-középhegység más részein (Mátra, Bükk) nagyon ritka kóborló még télen is. (Dusnoki Kornél e-mail közlése). A Bükkből és a Mátrából eltűnt fészkelőként, és telelőként is ritka (Balázs Péter e-mail közlése). Sopronban 2019-ben fészkelte utoljára (2 fióka), azóta telelőként sem mutatkozott (Marton István e-mail közlése). Hazánkban így 2021-ben Kőszegen kívül egyedül a Zempléni-hegységben fészkelte (1-2 pár). Ezzel a legritkább hazai fészkelő madárfajok közé tartozik.

Telelő vízirigók Kőszegen

2003 óta közel havi rendszerességgel vizsgálom Kőszegen a vízirigó költését és telelését a Gyöngyös-pataknál. 2006-tól kezdve az itt telelő egyedeket próbálom meggyűrűzni, hogy a telelést, a kóborlást és vonulást nyomon tudjam követni. 2017-től kezdve színes gyűrűs jelöléssel egészítem ki ezt. Ennek segítségével már visszafogás nélkül, spektívvel is azonosíthatók az egyedek. A madarak befogása egy 6 m hosszú függönyhálóval történik.

Az alábbi ábrán (1. ábra) foglaltam össze a megfigyelések havonkénti eloszlását. Minden hónapban csak egy megfigyelést számítottam bele, akkor is, ha több megfigyelés volt abban a hónapban. A telelési időszakban (októbertől februárig) történik a legtöbb megfigyelés. A Kőszegi-hegység magasabban fekvő vízfolyásairól (esetleg távolabbi területekről is?) egy-egy példány lehúzódik telelőre a hegység alacsonyabb részeire. A kőszegi nemezgyár alatti zúgó oxigéndús vizének gazdag gerinctelen faunája jelentős táplálékbázis a telelő madarak számára. Ez a patakszakasz csak ritkán fagy be teljesen.

1. ábra. Vízirigó megfigyelések havonta

Leggyakrabban egy példány szokott ilyenkor előfordulni, de volt már olyan év is (2013., 2020.), amikor 3 példány is telelt Kőszeg magasságában (2. ábra).

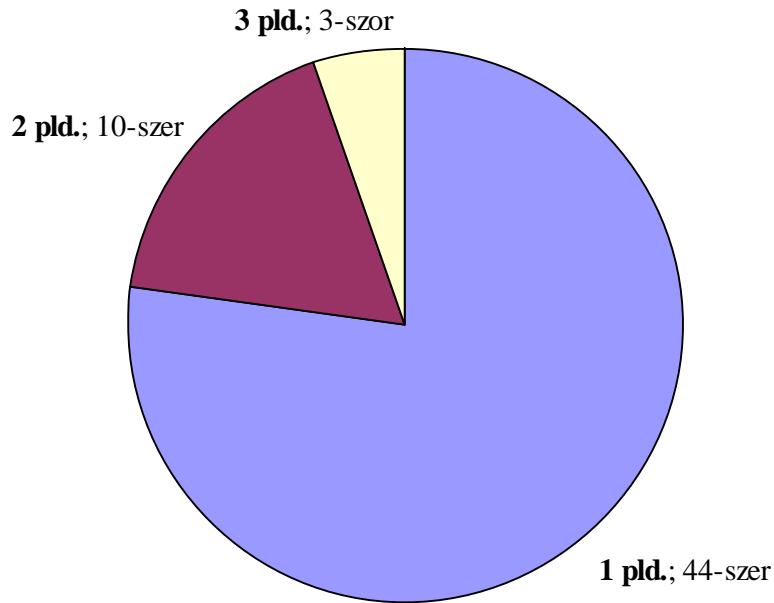
A telelő madarak nemét kézben tartott madárnál a szárnyhossz alapján lehet megmondani, mert egyéb küllemi eltérések nincsenek a két nem között. A hímek szárnya 89 mm-nél hosszabb (Horváth 2003).

A gyűrűzésekből megállapítható, hogy inkább hímek húzódnak le telelni (3. ábra). Azt is többször megfigyeltem, hogy egy melegebb téli napon is hosszasan énekelgetnek.

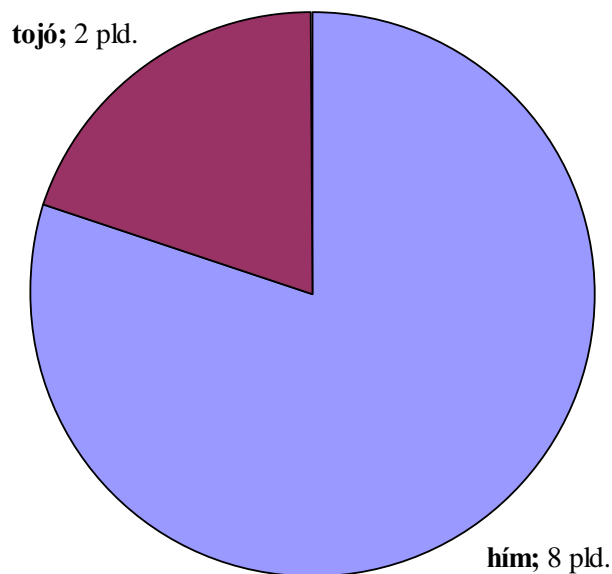
A telelő madarakra az egész Alpokalján lehet számítani. Vas megyében a birding.hu madártani oldal adatai szerint még az alábbi településeken történt telelő vízirigók megfigyelése (1. táblázat).

Vízirigó költések Kőszegen

Sok víz folyt le azalatt a Gyöngyös-patakon, amíg a Lepold Zoltán által 1999-ben megtalált vízirigó költését újabb követte.

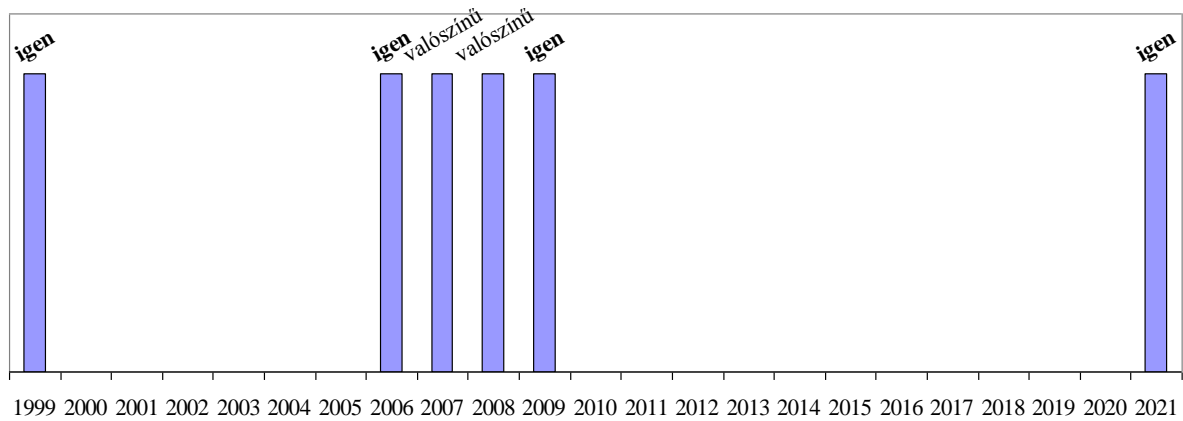

2. ábra. Telelő példányok száma Kőszegnél

3. ábra. Gyűrűzött vízirigók nemenkénti megoszlása

Az eltelt húsz évben négy esetben volt igazolt a vízirigó fészkelése (1999-ben, 2006-ban, 2009-ben és 2021-ben), és további két alkalommal valószínűsíthető még (2007-ben és 2008-ban ifj. Vasuta Gábor áprilisban, ill. májusban 2 felnőtt madarat figyelt meg). A fenti fészkelési adatok (4. ábra) mellett még két fészkelést valószínűsítő adatot kell megemlíteni.

4. ábra. Vízirgó észkelése Kőszegen

1. táblázat. Vízirgó előfordulások Vas megyében

Felsőcsatár (Pinka)

Dátum:	Példányszám:	Megfigyelő:
2015.01.27.	1	Harsányi Krisztián, Illés Péter
2015.03.01.	1	Tóth Zsófia, Erdő Ádám
2015.11.07.	1	Döbrösi Roland
2015.12.13.	1	Harsányi Krisztián
2015.12.29.	1	Heincz Miklós, Illés Péter Kóta Julka, Kóta Misi, Kóta
2016.01.10.	1	András
2016.01.27.	1	Kiss Pál
2016.12.29.	1	Molnár Dániel
2019.01.25.	1	Zséder Péter
2019.11.24.	1	Kóta András

Szentgotthárd (Rába,
Lappincs)

2008.12.01.	1	Jandrasits László
2009.01.13.	1	Jandrasits László
2009.11.03.	1	Jandrasits László, Szabó Imre
2010.02.13.	1	Jandrasits László, Szabó Imre

Szombathely (Perint-patak)

2012.02.06.	1	Vörös Norbert
2012.02.08.	1	Kóta András
2012.02.28.	1	Vörös Norbert

Németh Csaba 1997.07.24-én egy öreg és két fiatal, néhány napja kirepült vízirgót figyelt meg a Kőszegi-hegységnek közvetlenül az országhatárt érintő szakaszán. A madarak a patak folyásirányával megegyezően haladtak. Ez feltételezi a közeli észkelést, és a vízirgó számára alkalmas élőhelyet (Németh, 1998). Ez lehetett az első valószínűsíthető észkelése a fajnak a hegység hazai oldalán. A másik megfigyelés közel ugyanerre a területre esik. A Németh Csabával és Klafszky Gáborral együtt a Kőszegi-hegységben a „Paradicsomos” területre 2006-ban kettő észkelőládát helyeztünk ki. Az egyikben 2011. májusában már csak

az elhagyott fészket találtam meg, amiből a fiókák kirepültek. Sajnos a patak itt néhány méterrel már Ausztria területén folyik.

Érdekes még továbbá az a két megfigyelés július végéről (2017., 2019.), amikor 2-2 fiatal példány jelent meg a pataknál, holott előtte nem volt költés észlelhető. Feltételezem, hogy ezek az osztrák oldalon kelt, kóborló madarak voltak. Az idei (2021. évi) fészkelés azért is volt különleges, mert a madarakat már a telelésük kezdetén megjelöltem színes gyűrűvel.

A gyűrűzések eredménye

A fémgyűrűs jelölésnek csak visszafogás után lehetett eredménye. Egy 2013.01.02-án Kőszegnél (nemezgyár) megjelölt hím 726 nap múlva 2014.12.29-én ugyanott visszafogtam. A madár tehát másodszor is ide jött vissza telelni.

A színes gyűrűs jelölés - a távcsöves leolvasás révén - nem csak megkönnyíti az adatgyűjtést, de etológiai adatok gyűjtését is lehetővé teszi. Egy Kőszegnél 2017. február 25-én színes gyűrűvel (kék színű gyűrű, két betű karakterrel) megjelölt, telelő hím március elején még ugyanott tartózkodott, majd az év május 20-án Ausztriában, Lékán találtam meg egy fészkelő pár tagjaként (történetét lásd Cinege 22. számában!, Illés, 2017).

A 2020 őszén telelésre érkező két madár pedig párba állt, és két fészkekaljat nevelt 2021-ben. A telelés és a költés alatt végig nyomon követtem a viselkedésüket.

Egy fészkelés története (2021)

Közel két évtizede figyelem a Kőszeg határába telelőre érkező vízirigókat, és fészkelési időben a jelenlétüket. Most a 2020 őszén érkezett madarak telelését, párba állását, fészkelését és fiókanevelését követjük nyomon. A megfigyeléseket kellő távolságból, takarásból, a madarak zavarása nélkül, spektívvel és kézi távcsővel végeztem.

2020.10.11. Egy gyűrűtlen telelő példány a nemezgyárnál.

2020.11.23. Két telelő madár.

2020.11.25. Reggel mindkét madarat a patak fölé kifeszített hálóval megfogtam. Egy ad. hím és egy juv. tojó volt. A hímnél a jobb lábra tettem a színes jelölőgyűrűt (AY), a tojónál a balra (EE). Így a későbbiekben a nemek viselkedése nyomon követhető.

2020.12.06. Mindkét madár a zsilip és a Csónakázó-tó közötti patakszakaszon mozog.

- 2020.12.06. Sötétedéskor éjszakázó helyet kerestek a zsilipnél.
- 2020.12.09. A gyári kishíd alatt énekelt a hím.
- 2020.12.17. Ma 3 példányt láttak a pataknál (birding.hu), a hónapban egyszer én is.
- 2020.12.22. A hím a tojót szorosán követte, némi hangot is adtak közben.
- 2020.12.28-29. A vízszint nagyon megemelkedett az esőzés miatt, most nem igen alkalmas a zsilipnél táplálkozásra.
- 2020.12.3-31., 01.14. Egy gyűrűs madár.
- 2021.02.06. Párban vannak. Ők az a pár, akit novemberben meggyűrűztem.
Reggel a hím (AY) fészekanyagot (mohát) gyűjt a partról. Később elrepült a zsilip alá a költőláda közelébe (felülről nem láttam pontosan hová, de gyanítom, hogy a zöld vascsőhöz tett egyik ládába, van is benne némi fészekanyag). Együtt mozogott a pár, közben elrepültek a Csónakázó-tó felé is.
- 2021.02.07-08. Hóesésben is gyűjtöttek fészekanyagot a madárcák. A partról összegyűjtött mohát vízbe meríti, megnedvesíti, megpacskolja, utána viszi a költőládához. Az alsó (megbillent) ládába hordják, azt bélelik ki, de néha a felsőhöz is felrepülnek. Nem intenzív a tevékenység, mert csak időszakosan építenek, többnyire elrepülnek a Csónakázó-tó felé. Főleg a tojó vesz részt a fészekanyag igazgatásában, hosszasan (4-15 percig is) a ládában tartózkodik, rendezgeti azt. Volt, amikor mindkét madár egyszerre berepült a ládikába. A patak befagyott szélé és a jegesedő odú most nem kedvez a munkálatoknak.
- 2021.02.13. Sem tegnap, sem ma nem láttam őket. Az osztrák határtól a Kórház utcai hídig átnéztem a patakot, de nem láttam őket.
- 2021.02.19. A fagyos napok után újra ott volt a pár és építgette a fészket.
- 2021.02.21. Dél körül figyeltem őket. 35 perc alatt a hím hatszor, a tojó egyszer repült fészekanyaggal a fészek felé. Sok száraz keserűfű kóró dőlt be a patakba, ami nehezíti a patakszálen való leszállásukat, mozgásukat. Gyakran a vízben landolnak.
- 2021.02.26. A pár szorgalmasan építi a fészket.
- 2021.03.09. A zsilip alatt időztek.
- 2021.03.13. A hím a zsilip alatt táplálkozott.
- 2021.03.14. A hím hosszasan üldögél a zsilip alatti zúgó kövein és énekel. Később néhány „rugózó” mozdulatot követően a partszéli kövek között táplálkozott.

Majd megint hosszasan üdögélt a kövön, fél lábát felhúzva, „szunyókálva” pihen. A tojó csak sokára jön elő, ilyenkor együtt elrepülnek.

2021.03.15. A tojó miután eltűnik a fészekben (kotlik) egy órán keresztül nem jön elő. A hím ilyenkor hosszasan (kb. 15 percen keresztül) tollászkodik. A testápolás mozdulatsora jellegzetes: először a csőrével a hasalj és a begy tollait fésüli át, gyakran keni azokat a fartőmirigy váladékával. Majd a szárny alatti tollak, a szárny és a szárny fölötti terület következik. Közben visszavisszatér egy-egy korábbi testtájra is. A tollászkodás végén az azonos oldali szárnyát és lábát oldalra nyújtja, majd az egész testét is kinyújtóztatja. Végül a szokásos „rugózás”, azaz a lábak hajlítottatása következik. A tollászkodás után nyugodtan várakozik a kövön.

2021.03.22. A hím hosszasan pihent egy kövön a hóesésben. Egyszer kevés táplálékkal a fészekhez röpült.

2021.03.26. Még kotlik a tojó, kb. 3/4-1 óránként jön elő, akkor a zsilip alatti köveken várakozó hímhez száll, s fejüket felemelve, szárnyukat legyezgetve „örülnek” egymásnak, majd a felhevült és elgémberedett tojó a patakba veti magát, táplálkozik 5-10 percig, majd vissza a fészekhez. A hím nem kotlik. Táplálkozik, őrködik, tollászkodik, várakozik. A fészket végül ma találtam meg a jelzett helyen, külön kereséssel nem akartam őket zavarni.

Próbálkoztak a két költőládában is, hordtak bele fészekanyagot, de a zsilipen annál jobb helyet találtak. Lassan kikelnek a tojások. (Tavaly Ausztriában április 8-án már kirepült fiókák voltak – Benjamin Schedl e-mail közlése).

A zsilip kezelőjét megkértem, hogy a madarak által használ két zsiliptáblát még nagyobb víznél se mozgassa.

2021.04.02. Ma már biztosan kikeltek a fiókák. A tojó egyszer jött elő a fészekből, de nem vitt táplálékot. A hím háromszor fordult (kérészekkel), egyszer akkor, amikor a tojó távol volt.

2021.04.03. A hím negyedóránként vitt táplálékot. A tojó nem.

2021.04.06. A hím 1 percenként etet (kérészek, álkérészek). A tojó kétszer is ürüléklabdacsot vitt ki a fészekből, etetni még nem láttam (éjjel 0- mínusz 1 C°).

2021.04.09. A tojó is rendszeresen etet, de a hím kb. négyszer többet fordul.

2021.04.16. Lassan az első költés a végéhez érkezik. Április 2-a óta már biztosan etetnek, tehát kb. még egy hét van a kirepülésig. Ma csak a tojó etetett (3-5

- percenként). A hímét moszattal, mohával láttam a zsiliphez röpkölni. Már a második fészket készíti.
- 2021.04.17. A tojó sűrűn (2-5 percenként) hordja a táplálékot. A hím nem etet, hanem a fészkekanyag hordásával van elfoglalva.
- 2021.04.21. A tojó már ritkán száll be a fészkekbe. A hím a zsilip alatt ül.
- 2021.04.23. Elkészült a második fészkek is a zsilip tábláján. Az előzőtől néhány méterre, valamivel alacsonyabbra építette.
- 2021.04.24. Tegnapra az első költésből kirepültek a fiókák. Ma reggel a zsilip alatt két röpképes, duci fióka üdögélt, a tojót láttam a közelben. A hím az általa már megépített új fészkek körül tartózkodik. Második költés várható.
- 2021.04.28. A hím a két kirepült fiókéval foglalatostkodott, etette őket, a fiatalok eleségkérő mozdulatokat mutattak. A tojó egyszer repült be az új fészkekbe.
- 2021.05.03. A hím már nem eteti a kirepült fiatalokat, azok sem „koldulnak” táplálékot. A fiatalok még bizonytalanul mozognak a vízben. Inkább csak a fejüket dugják a víz alá a kőről, merülés még nem jellemző rájuk. A tojó az új fészkekben kotlik, a hím a zsilip alatt várakozik, tollászkodik, táplálkozik.
- 2021.05.10. Tegnap este a hím és tojó is a zsilip alatt mozgott (a 2 kirepült fiatal nem láttam, azok már legalább egy hete önállósodtak). Ma du. kb. 20-25 perc megfigyelés után a tojó berepült az új (szerintem csurom vizes) fészkekhez, és onnan 5 percig biztosan nem jött elő.
- 2021.05.15. A tojó kotlik.
- 2021.05.18. Hím és tojó is a fészekenél. A hím etetőanyagot vitt be a fészkekbe és tíz percig nem is jött elő.
- 2021.05.21. A tojó a kotlás szünetében „fürdőzni” és táplálkozni jön elő, utána egyből visszarepül a fészkekbe.
- 2021.05.23. A hím 15-20 percenként etet. A csőrében hozott eleséget kétszeri-háromszori alkalomra adja át a fiókáknak. Utána az ürülékcsomagot elveszi és a vízbe pottyantja.
- 2021.05.28. Hím és tojó is etet. A fészket óvatosan közelítik meg. Amikor együtt érkeznek, akkor „bátrabban” repülnek a fészkekhez.
- 2021.06.02. A tojó etet és ürülékcsomagot vesz át.
- 2021.06.05. Kirepültek a fiókák a második költésből.
- 2021.06.06. A tojó a kirepült egy (vagy kettő) fiókát eteti. A hím énekelget.
- 2021.06.10. Csak a hímét látni a zúgónál.

2021.07.04., 07.23. Csak a hímet látni.

2021.08.15. A tojó a zsilip alatt.

A 2021-es fészkelés összefoglalása:

- Fészekrakás kezdete: február 6.
- Fészekrakás vége: február vége
- Kotlás kezdete: március 14.
- Kotlás vége, etetés kezdete: április 2.
- Első fészkalj kirepülése: április 24.

A kotlási idő: 18 nap

Etetési idő: 22 nap

- Második fészek építése: április 16.
- Második kotlás kezdete: május eleje.
- Második fészkalj etetésének kezdete: május 18.
- Második fészkalj kirepülése: június 05.

A kotlási idő: 16-18 nap

Etetési idő: 17 nap

Védelmi intézkedések

A vízirigó fokozottan védett, természetvédelmi értéke 500 000 Ft. A faj védettsége természetesen önmagában nem garantálja az állomány hosszú távú fennmaradását. Az állomány nagyságánál felsorolt, az állomány csökkenését érintő tényezők közül a klímaváltozással összefüggő okokra csekély az emberi ráhatás. A vízszennyezések ugyan szórványosan még előfordulnak, de az erősödő környezetvédelem és természetvédelem ennek erős kontrollja.

Lokális védelmi intézkedés volt a Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület MME Vas megyei Csoportja által beadott védelmi intézkedés kérelme a vízirigó telelőhelyének és alkalmi fészkelőhelyének védelme érdekében a kőszegi nemezgyárnál az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság felé (2016). Ennek keretében a Vízügyi Igazgatóság és a Vas Megyei KH tájékoztatásával korlátozva lett a területen a beavatkozások (szárzúzás, kaszálás, cserjeirtás) kivitelezése. Az elmúlt évtizedekben számos költőládát készítettem és helyeztem ki, barátok, családtagok közreműködésével a Gyöngyös-patak különböző szakaszára. Ezek közül a korábban említett egy alkalommal volt költés.

A zsilip kezelőjével egyeztetve lett a fészkelési időszak alatt a zsiliptáblák kezelése.

Bízom benne, hogy a vízirigó életfeltételei megmaradnak, és a Kőszegi-hegység egyik jellegzetes madarában sokáig gyönyörködhetünk!

Irodalom

- Chernel I. 1899. Magyarország madarai különös tekintettel gazdasági jelentőségükre. MOK, Budapest.
- Faragó S. 2015. Lélekkel teljesített hivatás, Chernelházi Chernel István naplója 1914-1922. Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron.
- Horváth R. 2003. Madárfajok és közösségek állományváltozásai az Aggteleki Nemzeti Park területén. Doktori értekezés, Debrecen Egyetem, 2003.
- Illés P. 2017. A vízirigó (*Cinclus cinclus*) színes jelölőgyűrűs jelölés első eredménye. Cinege, Vasi Madártani Tájékoztató 22: 33-34.
- Klafszky G. 2007. „Halászigó” a Kőszegi-hegységben, Kitaibel Pál Középiskolai Biológiai és Környezetvédelmi Tanulmányi Verseny, Mosonmagyaróvár.
- Lepold Z. 1999. Vízirigó (*Cinclus cinclus*) fészkelése a gyár alatt, Cinege, Vasi Madártani Tájékoztató 4: 15-16.
- Németh Cs. 1998. Túzok, Madártani tájékoztató. 1998. 3 (1): 15.
- Szép T., Csörgő T., Halmos G., Lovászi P., Nagy K. & Schmidt A. (szerk.) 2021. Magyarország madáratlasza. Agrárminisztérium, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.

Bepillantás az odúim életébe

Kovács Patrik

Kanizsai Dorottya Gimnázium, MME Ifjúsági Tagozat
9700 Szombathely, Aréna u. 10., e-mail: kovapatrik03@gmail.com

P. Kovács: Nest-box colony in a Rába bank forest near Ikervár

In total, 31 pairs of Great Tit, 13 pairs of Eurasian Tree Sparrow, 2 pairs of Eurasian Nuthatch, and 1-1 pairs of Eurasian Blue Tit and Eurasian Wryneck bred successfully in 2021. The 2020 was a good year for Great Tit, most fledglings flew out in this year.

2018 nyarán fogalmazódott meg bennem az igény egy odútelep alapítására. Az ikervári Rába-part régóta kedvelt madarász helyem, mivel páratlan madárvilággal rendelkezik, és azt tapasztaltam, hogy az odúlakó madarainknak nincs elegendő fészkelőhely az odvas fák hiánya miatt. Ekkor elhatároztam, hogy létrehozok egy odútelepet, amit az öreg Rába és a műcsatorna közötti területen képzeltem el.

A telep az Ikervári Műcsatorna bal partjától, a Rába folyó jobb partjáig húzódik, a berek major alatti területen. A terület megközelítése a vízi erőműhöz vezető rossz minőségű aszfalozott műúton lehetséges. Apukám segítségével sikerült hulladék raklapokat beszerezni, melyből a még használható faanyag kinyerése után lehetőség nyílt az odúk elkészítésére. Először 2018 őszén sikerült

kihelyezni 46 db odút (2 db C, 8 db A, 2db D, 34 db B típusúakat), melyből 28 db-ot a Rába-parton, a többi pedig különböző helyeken helyeztem ki (Táplánszentkereszten a Vasúti töltésen, Ikerváron kertekben, Sárváron egy városi parkban). Ehhez 2020- tól további 14 B típusú odút helyeztem ki a Rába-völgyébe.

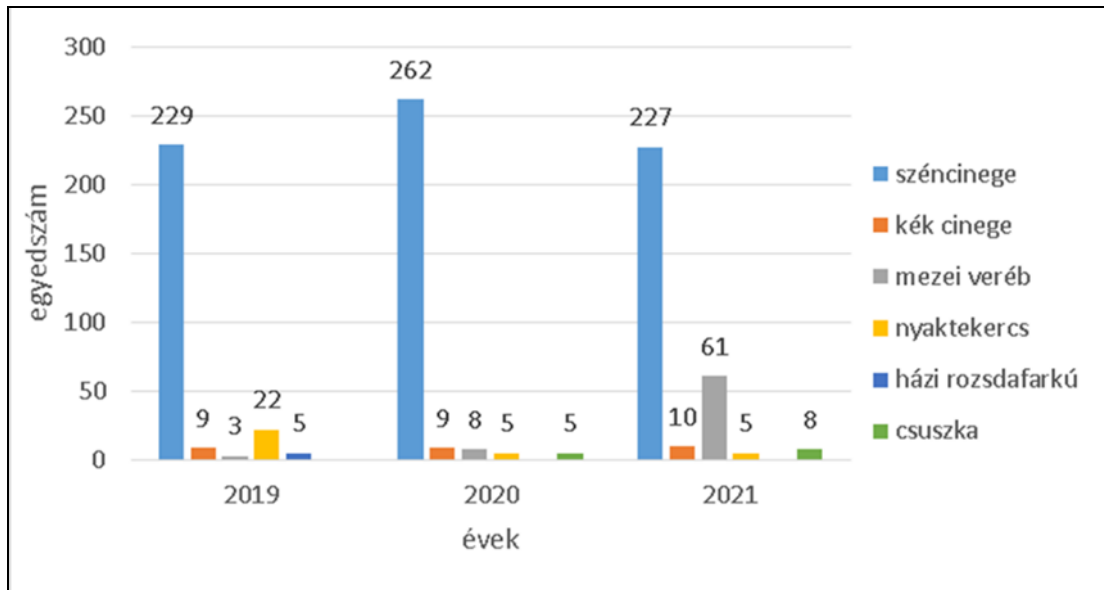
Az első évben (2019) már több sikeres madárfaj költését sikerült dokumentálni: nyaktekercs (*Jynx torquilla*), széncinege (*Parus major*), kék cinege (*Cyanistes caeruleus*), házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*), mezei veréb (*Passer montanus*), ehhez 2020-ban még a csuszka (*Sitta europaea*) is csatlakozott, mint sikeres költőfaj. A fajok közül a széncinege emelkedett ki, de évről évre egyre több mezei veréb és csuszka is megjelent (1. ábra, 1. táblázat).

1. táblázat. Fészekaljok száma az egyes években

fajok/ évek	2019	2020	2021
nyaktekercs	3	1	1
kék cinege	1	1	1
széncinege	36	39	31
csuszka	0	1	2
házi rozsdafarkú	1	0	0
mezei veréb	1	3	13

Az odúk ellenőrzése áprilistól heti-két heti rendszerességgel megtörtént. Az ellenőrzések során, a fiókák gyűrzésére is sor került, ehhez Góczán József (volt tanárom, példaképem) támogatását külön köszönöm. A gyűrző munka eredményes volt, mivel számos visszafogást sikerült regisztrálni.

- Egy 2019 májusában, a Rába-parton gyűrzött széncinege fiókát 2020-ban ugyanitt egy szomszédos odúban sikerült visszafogni kotló tojóként.
- 2020 májusában az ikervári Rába-parton gyűrzött széncinege fiókákat (4 példány) sikerült visszafogni 2020 december 21-én Ikerváron a faluban etetőn.
- Egy 2019 májusában Táplánszentkereszten az udvarunkon gyűrzött széncinege fiókát sikerült visszafogni 2021 márciusában Táplánszentkereszten a vasúti töltésen.
- Egy 2021 májusában az ikervári Rába parton gyűrzött széncinege fiókát sikerült visszafogni 2021 október 16-án Táplánszentkereszten a vasúti töltésen.

1. ábra. Fészkelő madárfajok kirepült fiókáinak száma

Ezek a visszafogások egyértelműen megmutatják, hogy mekkora létjogosultsága van az odúkihelyezésnek. A kutatás további célja volt az odúban lévő tojás szám változása. A széncinegéknél ez különösen észrevehető, ugyanis a városi környezetben kihelyezett odúban mindössze 4-6 tojás volt és ebből sem mindegyik fióka tudott kirepülni. Ezzel szemben a Rába-parti élőhelyen a bő táplálékforrás mellett, lehetővé vált 10-13 tojás rakása és ebből a fiókák pusztulása is elenyésző volt, az ilyen fiókáknak a csontozata, színezete is sokkal erőteljesebb, élénkebb volt, mind városi társaiknak. A Rába menti telepen, a széncinegék első költésének tojás száma átlagosan 9-10,2 db tojás/fészekalj volt, míg a többi városi illetve falusi élőhelyen kihelyezetté, mindössze 7-8 db tojás/fészekalj között változott. A legnagyobb széncinege fészekalj 14 db tojásból állt, de sajnos pelék áldozatává vált. A madarak mellett az őszi időszakban megjelentek a mogyorós és a nagy pelék. Néhány pele már a másodköltés ideje alatt is beleköltözött az odúba, és a benne lévő fiókákat kíméletlenül lemészárolta, ami sok költés sikertelenségét okozta. A pelék bejutását az odúba, valamint az odúnyílás kirágását az odúnyílására helyezett fémtárcsával próbálom megakadályozni, de ez sem jelent biztos védelmet. További terveim között szerepel a pelék számára alkalmas odúk kihelyezése, hiszen e védett állatok megóvása is különösen fontos.

Hosszú távú céljaim, az odútelep fenntartása, ellenőrzése, a hiányzó, illetve elhasznált odúk pótlása, javítása. Remélem ez az odútelep még sok érdekes adattal és megfigyeléssel tud majd szolgálni a jövőben, melyről be tudok számolni.

KRÓNIKA

A körmendi túzok (*Otis tarda*) a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban

Kóródi Blanka

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Óriszentpéter, Városszer 57., e-mail: blanka.korodi@onpi.hu

B. Kóródi: The Great Bustard (*Otis tarda*) in Körmend at the Bechtold István Nature Conservation Visitor Center

The report presents the history of the Great Bustard found on 1 March 1940 near Körmend. The preparation of the bird can currently be seen in Kőszeg.

A világszerte veszélyeztetett és hazánk emblematikus fajaként emlegetett túzok (*Otis tarda*) a mai napig igen ritka kóborló Vas megye területén. Chernel István és Csaba József madártani kutatók kiváltsága, hogy a 19. sz. végén és a 20. sz. első felében még költését is feljegyezheték. A fokozottan védett faj állománya a '80-as években csappant meg drasztikusan.

1940. március 1-én minden bizonnyal nagy szenzációnak számíthatott, hogy Körmend határában emberkézre került egy „éhségtől legyengült” túzok tyúk. A madár preparátuma Tóth Kálmán fényképészmester magángyűjteményébe került. További sorsáról így ír Szinetár Csaba zoológus, tanár (Szinetár Cs. írásbeli közlése):

„Szinetár Miklós körmendi biológianár saját preparátumainak egy kisebb hányada a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, illetve jogutódja az ELTE BDPK Biológiai Tanszékére került. Szinetár Miklós gyűjteményében volt néhány külön őrzött preparátum, melyet Farkas Józseftől kapott, aki maga is vadász volt, és Tóth Kálmán vőjeként, apósa vadászati hagyatékát is őrizte. Sajnos a személyes információszerzésre már nincs lehetőségünk, de egyértelműnek látszik, hogy a kitűnő állapotban megőrzött túzok tyúk preparátuma így juthatott Szinetár Miklóshoz. Innen került az említett néhány preparátummal együtt az egyetem Biológiai Tanszékére.” A körmendi túzokot a Biológiai Tanszék zoológusai 2021-ben ajándékozták az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságnak, mert úgy gondolták, hogy nagy valószínűséggel a legtöbben a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban láthatják a múlt századból megőrzött példányt.

Köszönet érte!

Az MME Ifjúsági Tagozat Vas megyében

Takács Árpád

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Óriszentpéter, Városszer 57., e-mail: takacsarpy@gmail.com

Á. Takács: Youth Group of the BirdLife Hungary in Vas County

The report presents the history of the founding of the Youth Group of BirdLife Hungary, the goals, structure and programs of the group.

Idén helyi csoportunk küldöttjeként volt alkalmam részt venni a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület tisztújító küldöttközgyűlésén, ami – rendhagyó módon – online formában került megtartásra. A küldöttközgyűlésen elfogadásra került az Egyesület új alapszabálya, amely 11.1. pontja szerint a következőket taglalja: „Az Egyesület fiatal tagjainak és önkénteseinek szervezése, összetartása, új fiatal tagok toborzása, valamint a madártan és természetvédelem ifjúság körében történő népszerűsítése érdekében *Ifjúsági Tagozatot hoz létre.*”

Ahhoz, hogy ez a passzus bekerülhessen az alapszabályba, 2020 novemberére kell visszaugranunk, ekkor indult meg ugyanis az Ifjúsági Tagozat előkészítése. A munkát végző csapat zöme fiatal egyetemista madarászokból állt össze. A küldöttközgyűlést megelőző hónapokban online konferencia-megbeszélések sorozatát bonyolítottuk le, hogy minél hamarább letisztázódjanak az MME IFI alapvető célkitűzései. Az előkészítő munkálatok során is számos, olyan elhivatott fiatal madarászt ismerhettem meg, akikkel alapesetben a földrajzi lehatárolódás miatt talán sosem találkoztam volna.

Tavasszal elindítottuk közösségi médiafelületeinket, hogy már az induláskor is minél többen csatlakozhassanak a Tagozathoz.

Végül az alapszabály módosítást követően, az első MME Ifjúsági Találkozón, 2021. július 17-én, Velencén több mint 40 fiatal résztvevővel, megtartotta alakuló taggyűlését az MME Ifjúsági Tagozata.

Az MME IFI legfőbb célja az utánpótlás-nevelés elősegítése, továbbá „az MME fiatal tagjainak, önkénteseinek összetartása, újabb fiatal tagok bevonása a madárvédelembe, az önkéntesség vonzóvá tétele. Feladatunk megszólítani a középiskolás korosztálytól a 30 évesekig, az ország minden tájáról azokat, akik érdeklődnek a madarak iránt, illetve azokat, akik még nem is tudják, hogy érdeklődnek a „madarászat” iránt. A megszólított érdeklődőkkel frissíteni a helyi

csoportok önkénteseinek körét, a beszervezettek elirányításával a helyi szervezetekhez. Koordinálni az egyesület keretében megtartott gyerektáborok működését, ötletekkel és személyes segítséggel ezeket kifejezetten vonzóvá tenni a mai kor digitális gyermekei számára.”

Az MME Ifjúsági Tagozatának logóján az MME logó mintájára az öreg túzokot egy túzokcsibe helyettesíti:

Az MME Ifjúsági Tagozata Vas megyében öt fő részvételével indult 2021 tavaszán. Az évet közös madarászásokkal indítottuk. Jártunk Rábapatyon a széki lile nyomában. Közös MMM felméréseket végeztünk. Több ízben segítettük a Tömördi Madárvártán folyó gyűrűző munkát. Az Európai Madármegfigyelő Napok szervezésében és lebonyolításában is részt vettünk, ami idén először a rábapatyi kavicsbányában került megrendezésre. Októberben egy fővel gyarapodott csapatunk, akivel rögvest egy közös odúkészítést tartottunk Iváncon. November 13-án, az első ízben megrendezett Vasi Természetvédelmi Konferencián 2 fő képviselte a Tagozatot. Kovács Patrik, az odútelepén szerzet tapasztalatait mutatta be, valamint első élményeit madárgyűrűzőként. Jómaga, pedig egy általános beszámolót tartottam az MME Ifjúsági Tagozatról az érdeklődőknek.

A jövőben szeretnénk gyarapítani létszámunkat lelkes ifjú madarászokkal, akiket szívesen bevezetünk majd a madarak, és a madárvédelem iránt érdeklődők helyi közösségébe. Számos országos és megyei madártani felmérésben veszünk részt, ahol tapasztalt madarászokkal és természetvédelmi szakemberekkel találkozhatasz. 2022 nyarán az *MME Ifjúsági Találkozó* Vas megyében kerül majd megszervezésre, aminek feltétele az MME IFI tagság!

CSATLAKOZZ HOZZÁNK TE IS!

Hogyan válhatsz az MME IFI tagjává?

A Tagozat tagjává az válhat, aki az MME-nek tagja, és a Tagozatba az MME tagnyilvántartásánál felvételét kéri, továbbá már betöltötte a 16. életévét, de még

nem töltötte be a 30. életévét. A Tagozati tagság az MME tagnyilvántartásában kerül bejegyzésre.

Hol találsz meg minket?

A Tagozat postai levelezési címe: 1121, Budapest Költő utca 21.

Általános kérdések, **TAGFELVÉTEL**: ifi@mme.hu

Kommunikáció, közösségi média: ifi.komm@mme.hu

A Tagozat hivatalos Közösségi média oldalai:

Facebook: MME Ifjúsági Tagozat

Instagram: MME Ifjúsági Tagozat

#madarasznijo #mmeifitagozat #mmeifi

www.mme.hu/mme-ifjusagi-tagozat

Magyarország madáratlasza (könyvismertetés)

Gyurác József

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Savaria Egyetemi Központ,
Biológiai Tanszék

9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu

J. Gyurác: Bird Atlas of Hungary (book review)

The book presentation presents the book entitled Bird Atlas of Hungary. The book was published in 2021.

2021. október 1-én az Agrárminisztérium Kupolatermében mutatták be a *Magyarország madáratlasza* című szakkönyvet, mely egy újabb mérföldkő a hazai madártan és természetvédelem történetében. Az Agrárminisztérium és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) együttműködésében valósult meg Magyarország madáratlasza, ami egy kiemelten fontos természetvédelmi adatbázis és egy hiánypótló szakkönyv. 2016-ban indult az Agrárminisztérium által koordinált KEHOP finanszírozású program, amely a természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégiájának hazai megvalósítását célozta. Ennek egyik eleme volt Magyarország madáratlaszának elkészítése.

A kötet megalapozásához több száz felmérő tízéves munkája kellett. A könyv összeállításán 64 szerző, 15 lektor és hat szerkesztő dolgozott, 61 fotós képeit használták fel. Magyarországon ilyen átfogó, összetett munka, ami a költési időszakra is vonatkozik, állományváltozási trendeket is tartalmaz és regionálisan a mennyiségi viszonyokat is tükrözi, most jelent meg először. 420 madárfaj állományáról, elterjedéséről, állományváltozásáról és természetvédelmi helyzetéről

rendelkezésre álló ismereteket foglalja össze. Az atlasz 30 millió adatrekord modern számítógépes feldolgozásával született, nemzetközi szinten is kiemelkedő modellezéssel előállított mintegy 1700 térképet, grafikont és 150 fotót tartalmaz. Az adatok feldolgozását Szép Tibor egyetemi tanár, az MME Monitoring Központjának vezetője irányította, az atlasz szerkesztését Szép Tibor, Csörgő Tibor, Halmos Gergő, Lovászi Péter, Nagy Károly és Schmidt András végezte.

1. táblázat. A Mindennapi Madaraink Monitoringja és/vagy a Madáratlasz programokban résztvevő Vas megyi madarászok névsora

Bedőcs Gyula
Bozzay Balázs
Dávid András
Farkas Attila
Fehér István
Gergye Dániel
Góczán József
Gyurácz József
Harsányi Krisztián
Heincz Miklós
Hodászi Ede
Illés Péter
Koszorús Péter
Kóta András
Kutschi Péter
Ruff Andrea
Somogyi Csaba
Szekeres Zsófia
Szentirmai István
Takács Árpád
Tóth Kornél
Varga Péter
Zséder Péter

Az atlasz alapját képező felmérésekben 23 Vas megyei madarász (1. táblázat) is részt vett. Gyurácz József, szerzőként 46 faj fejezetét jegyzi, de Kóta Andrással lektorként is közreműködtek a könyv létrejöttében. Az atlasz két nagy felmérő program, a Mindennapi Madaraink Monitoringja, és a Madáratlasz program adataira épült. A Madáratlasz programnak Kóta András volt a Vas megyei koordinátora. Ki kell emelni a legtöbb adatokat szolgáltató madarászokat, Kőszeg környékéről Illés Pétert és Harsányi Krisztiánt, Sárvár környékéről Tóth Kornélt, Celldömölk

térségéből Somogyi Csabát, ezenkívül Takács Árpádot és Heincz Miklóst. A felmérésben résztvevők (1. táblázat) kaptak egy-egy tiszteletpéldányt az atlaszból.

A gyakorlati természetvédelemhez és döntéselőkészítéshez elengedhetetlen a megfelelő mennyiségű és minőségű adatbázis. A kötet online, lapozható formában is elérhető a <https://www.mme.hu/madaratlasz> oldalon. A honlapon található anyagok és adatok kutatási, természetvédelmi és oktatási-ismeretterjesztési célra felhasználhatók, a forrás megjelölése mellett:

Szép T., Csörgő T., Halmos G., Lovászi P., Nagy K. & Schmidt, A. (szerk.) 2021. Magyarország madáratlasza. – Agrárminisztérium, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.

Beszámoló a „Vasi Természetvédelmi Konferencia 2021” rendezvényről

Gyurácz József

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Savaria Egyetemi Központ,
Biológiai Tanszék

9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu

J. Gyurácz: Report on the Vas County Nature Conservation Conference 2021

The article describes 12 presentations at the conference.

A Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME 8. sz. Vas megyei Helyi Csoportja) és az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság közös szervezésében természetvédelmi konferenciát rendeztünk 2021. november 13-án délután a kőszegi Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban. A rendezvény fő célja az volt, hogy lehetőséget adjon a természet iránt érdeklődők számára a személyes találkozásra és az információcserére a megyében folyó természetvédelmi programokról és azok eredményeiről. Markovics Tibor, az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság igazgatójának és Gyurácz József, az MME Vas megyei Helyi Csoport elnökének köszöntői és bevezető gondolatai után az alábbi tizenkét előadást hallgathatta meg a nagyszámú érdeklődő.

*Szentirmai István, Faragó Ádám: Madár-monitorozás a Rába védett szakaszán
2007-2021 között*

Gyurácz József: A Tömördi Madárvárta legújabb madártani eredményei

Németh Csaba: Európai bölények az Őrségi Nemzeti Parkban

Takács Árpád: Az MME Ifjúsági Tagozatának bemutatása

Klein Ákos: Élőhelyfejlesztési tervek célzott madármegfigyelési pontokra alapozva

Vas megyében: az erdei pacsirta és a füleskuvik esete

Kóta András: A fehér gólya felmérés Vas megyében az elmúlt tíz évben

Szekeres Zsófia: A daru költése a Rába völgyében

Kovács Patrik: Odútelep a Rába-parton

Gruber Ágnes: Pillanatok egy rejtélyes ragadozó életéből - Vadmacska kutatás az

ŐNPI működési területén

Kutschi Péter: A fehérrhátú fakopáncs előfordulása a Kőszegi-hegységben

Illés Péter: A vízirigó helyzete és fészkelése Kőszegen

Harsányi Krisztián: A hétköznapi ember, mint egy természetvédelmi fejlesztés

mecénása

Az előadások után a konferencia főszervezői, Harsányi Krisztián, az ŐNPI Észak-Vasi Tájegységének vezetője és Illés Péter, az MME Vas megyei Helyi Csoport titkárhelyettese mondták el záró gondolataikat és megköszönték az előadók, valamint a hallgatóság aktív részvételét. A jelenlévők egyetértettek abban, hogy jövőre további előadók és más témák bevonásával is érdemes lehet megrendezni a konferenciát.

Hasonló szakmai rendezvényt 1997-ben közösen szervezett az MME Vas megyei Helyi Csoportja, a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Állattani Tanszéke (ma ELTE SEK Biológiai Tanszék) és a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatósága „*Gyakorlati madár- és természetvédelem Vas megyében*” címmel. A szombathelyi főiskolán megrendezett előadóülésen hét előadás hangzott el, előadók voltak: Barbácsy Zoltán, Bánhidi Péter, Dankovics Róbert, Gyurácz József, Horváth Ildikó, Keszei Balázs és Németh Csaba.

1997-ben még nem volt Őrségi Nemzeti Park, Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont és Tömördi Madárvárta sem. Az utóbbi több mint két évtizedben lezajlott szervezeti és infrastrukturális változások, valamint a megye természeti értékeit, tájait tudatosan és féltően fürkésző hivatásos és önkéntes szakemberek számának öröndetes gyarapodása sok új eredményt hozott a tudomány és a gyakorlati természetvédelem területén is Vas megyében. Ez reménnyel tölthet el bennünket, mert az élővilág védelme érdekében mindig lesz tennivaló a gyakorlati megvalósítás és a kutatás terén egyaránt.

Kállay Györgyre (1949-2021) és Kárpáti Lászlóra (1948-2021) emlékezem

Gyurácz József

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Savaria Egyetemi Központ,
Biológiai Tanszék
9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., e-mail: gyuracz.jozsef@sek.elte.hu

J. Gyurácz: In memory of György Kállay and László Kárpáti

The article commemorates György Kállay and László Kárpáti, former leaders of BirdLife Hungary, who died in 2021.

A hazai madárvédelem és madártan két meghatározó személyiségétől, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) alapító tagjaitól vettünk végső búcsút 2021-ben. Kállay Györggyel először 1976-ban találkoztam a Fülöpháza határában megrendezett madárgyűűző táborban. Később, mint helyi csoport vezető részt vettem az MME választmányi és tanácsadó testületi ülésein, melyeket Kállay György, az akkori főtitkár, majd elnök vezetett le mindig határozottan, nyugodtan és elegánsan. 1995-től 2005-ig tagja voltam az Országos Elnökségnek is, így az operatív elnökségi üléseken sok időt töltöttünk együtt. Számomra követendő példa volt abban, hogy hogyan lehet korrekt módon, másokat nem megsértve, emberi hangon rendezni különböző véleményeket képviselő csoportok közötti konfliktusokat. Készségesen segített, amikor a tömördi tó megvásárláshoz pénz kellett és abban is volt része, hogy a Tömördi Madárvárta épületére megpályázott összeget elnyerhettük. Nem túlzok, ha azt állítom, hogy támogatása nélkül a madárvárta nem kezdhette volna meg működését 1998-ban. 1993 óta Ő volt az egyetlen és utolsó MME elnök, aki részt vett Szombathelyen a Vas megyei Helyi Csoport egyik csoportgyűűlésén. Főtitkárként és elnökként is mindig nyitott volt a Vas megyében folyó madártani ügyek iránt, amiért hálával és köszönettel gondolok rá.

Kárpáti Lászlót 1974-ben ismertem meg Sopronban. Keve András javaslatára bátorkodtam középiskolásként bekapogni az akkori egyetem Erdővédelmi Tanszékére, hogy megkeressem Kárpáti László helyi csoport titkárt és csatlakozhassam az MME Soproni Helyi Csoportjához. Egy fekete szakállas, szemüveges, de barátságos hangú ember fogadott könyvek, távcsövek, mikroszkópok és madárpreparátumok társaságában. Számomra Ő volt az első kétlábon járó, igazi ornitológus, a követendő példakép, én is ilyen szerettem volna

lenni. A madarászat első szakmai fogásait a fajismeret, odúzás, faunisztika, madárgyűrűzés terén tőle tanultam. Első meghatározó terepi megfigyeléseim, különleges madarász élményeim, búbos cinege a Soproni-hegységben, addig nem látott récék a Fertőn vele voltak. Neki köszönhetem sikeres felkészülésemet a madárgyűrűző vizsgára, ő ajánlott Molnár Istvánnak a sumonyi madárgyűrűző táborba gyűrűzésvezetőnek 1981-ben. Pécsi tanulmányaim után a Rábaközbe kerülve szakmai kapcsolatunk ismét szorosabb lett, az első szóra eljött a mihályi általános iskolába szakköröseimenk előadást tartani a Fertő madárvilágáról. Sokat segített a Kisalföldi Helyi Csoport újjászervezésében. Az MME alelnöke is volt 1982-től tíz éven át, az egyesület központi rendezvényeiről többször hozott haza autóval. Közben sokat beszélgettünk madarokról, ökológiáról, természetvédelemről és sok minden másról. Szombathelyre kerülve a Vas megyében folyó madártani élet fellendítésében is számíthattam rá. Az MME III. Tudományos Ülés egyik nyitóelőadásának megtartására Őt kértem fel. Előadásában a vasi madártan bemutatása után ezt mondta: *„Összefoglalóan megállapítjuk, hogy tisztelettel fejet hajtunk e megye ornitológusai előtt is. Az utóbbi évek, s a jelen eseményeinek bemutatása nem feladat, mindenesetre nem véletlen, hogy ebben a városban került sor harmadik tudományos ülésünk megtartására”* (Kárpáti 1991). A Vas megyei Helyi Csoport 25 éves jubileumára készült Vasi Szemle kötet bevezető írását felkérésemre ugyancsak Ő írta. Az Őrségi Nemzeti Park előkészítésében és megalapításában pótolhatatlan szerepet játszott, a park működéséhez szükséges kezelési terv elkészítésével az általam vezetett tanszéket bízta meg. Egészen biztos vagyok benne, hogy Kárpáti László munkássága nélkül a Vas megyében jelenleg folyó gyakorlati természetvédelem és a madártani kutatások is alacsonyabb színvonalon valósulhatnának meg. Annak ellenére, hogy az utóbbi években személyes találkozásaink csak a Soproni Egyetem egy-egy doktori védésére korlátozódtak, ahol mindketten bizottsági tagok voltunk, mégis nagyon hiányzik.

Kállay György és Kárpáti László is maradandót alkotott a madártan és természetvédelem területén, melyre az utánuk következő nemzedék tudott építkezni. Róluk szóló emlékezésemet Chernel István Kárpáti László által a Vasi Szemlében idézett gondolataival és az utánuk Kárpáti László által írt mondatok idézésével zárom, melyeket mindkettőjük életútjára igaznak gondolok:

„Annyian futnak a boldogság után, keresik azt – és nem találják meg!

Jól érzem ebben a pillanatban is emberi gyarlóságomat, erőim fogyatékoságát, belsőmet mégis édes megnyugvás tölti el. Talán nem egészen hiába gázoltam annyit a mocsarat, jártam az erdőt, mezőt, másztam a hegyeket: talán nem hiába hajókáztam a tavak, folyók és tengerek hátán, itthon és messze idegenben, dacolva az évszakok és időjárás megpróbáltatásaival, hideggel és forrósággal, feláldozva kényelmet és a rendes életmódot és nem volt hiába való, az íróasztal mellett töltött hosszú időszak sem.

Boldogan pillantok vissza és boldogan nézek előre is újabb munkásság és kötelességteljesítés elé, melyet az alap kiépítése után, a maradt hézagok betöltése vagy elkövetett tévedések kijavítása még reám mér.” (Chernel 1899).

„Így tehát a jól végzett munka után is marad még nekünk tennivaló elég. A madártan útján. Ahol az út a cél.” (Kárpáti 1999).

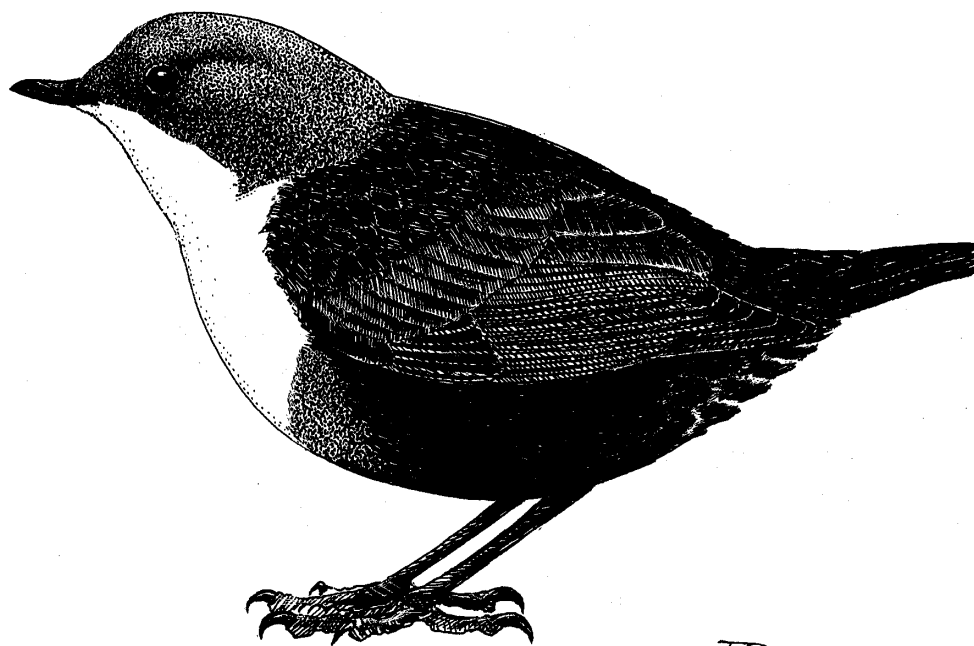
Isten adjon nekik örök nyugodalmat!

Irodalom

Chernel I. 1899. Magyarország madarai különös tekintettel gazdasági jelentőségükre 1: 19. MOK, Budapest.

Kárpáti L. 1991. Madártani élet az Alpokalján és a Fertőn. MME III. Tudományos Ülése: 11-16.

Kárpáti L. 1999. A magyar és a vasi madártani évfordulójára. Vasi Szemle LIII. 1: 3-5.

Vízirigó (*Cinclus cinclus*)

**A *Chernel István* Madártani és Természetvédelmi Egyesület
munkájának támogatói 2021-ben**

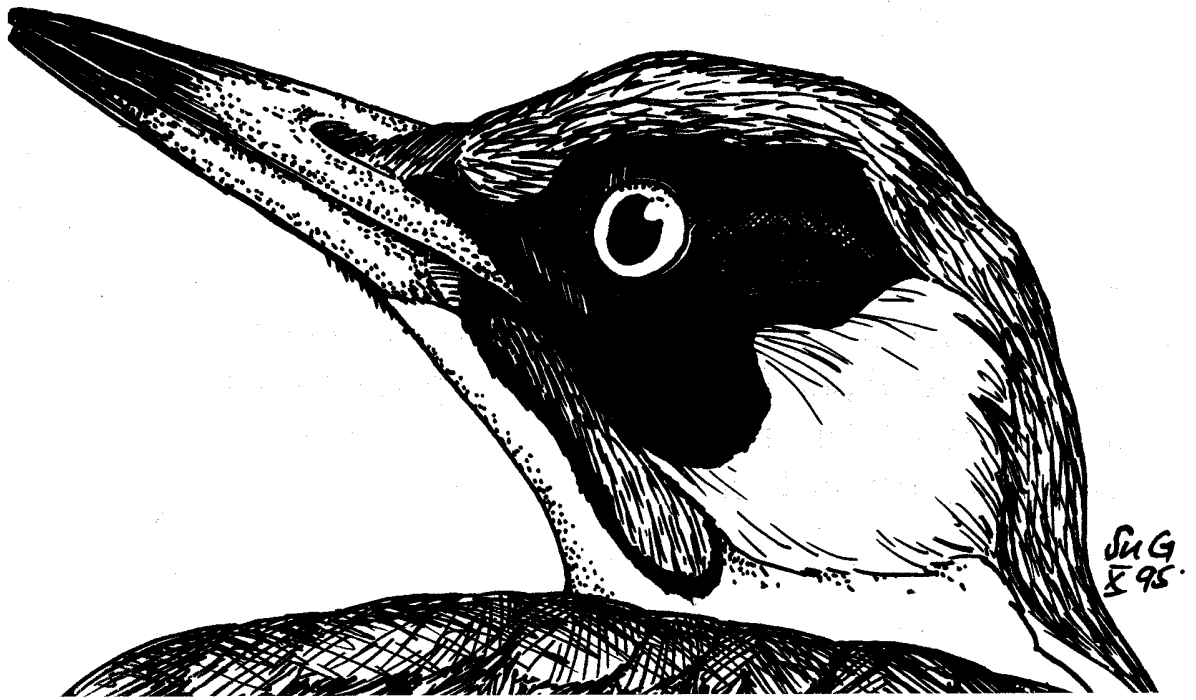
- Adójuk 1%-át felajánló személyek
- ELTE Savaria Egyetemi Központ, Biológiai Tanszék
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
- Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság
- Szombathelyi Erdészeti Zrt.

KÖSZÖNJÜK!

**Kérjük, támogassa Vas megye természetvédelmét
adója 1%-ával!**

Adószám: 18884351-1-18

2022. ÉV A ZÖLD KÜLLŐ (*PICUS VIRIDIS*) VÉDELMENEK ÉVE

Egyéb rajzok BirdLife grafikák

Készült a Balogh és Társa Kft. nyomdájában, Szombathely

1. kép. A Tömördi Madárvárta újabb gyepterületeiről távolítottuk el a fásszárú növényzetet. Tömörd 2021. február 22. (Fotó: Gyurácz József)

2. kép. A Tömördi Madárvárta egyik gyepterülete szárazúzózás után. Tömörd 2021. augusztus 12. (Fotó: Illés Péter.)

3. kép. A tömördi „Nagy-tó” kiszáradáshoz közeli állapotát mutatja Gyurácz József. Tömörd 2021. szeptember 29. (Fotó: Göncz István)

4. kép. A körmendi túzok (*Otis tarda*) preparátuma. Kőszeg 2021. július 30. (Fotó: ÓNPI)

5. kép. Gólyatöcs csapat (*Himantopus himantopus*) az Abért-tónál.
Kőszeg 2021. április 24. (Fotó: Kovács László)

6. Kép. Széki lile (*Charadrius alexandrinus*). Rábapaty, kavicsbányató
2021. április 9. (Fotó: Heincz Miklós)

7. kép. Fenyérfutó (*Calidris alba*). Rábapaty, kavicsbányató
2021. május 9. (Fotó: Borbás Katalin)

8. kép. Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*). Rábapaty, kavicsbányató
2021. szeptember 12. (Fotó: Tóth Kornél)

9. kép. Dögkeselyű (*Neophron percnopterus*) jeladós példánya Olaszországból. Rátót 2021. július 11. (Fotó: Gál Szabolcs)

10. kép. Héjasas (*Aquila fasciata*) fiatal hím, színesgyűrűs, jeleadós példánya Görögországból. Rábapaty, kavicsbányató 2021. július 30. (Fotó: Tóth Kornél)

11. Óriásrétisas (*Haliaeetus pelagicus*) Németországból, solymásztól szökött példánya. Csörötnek, Huszászi-part 2021. április 28. (Fotó: Németh Csaba)

12. Barna kánya (*Milvus migrans*) fiatal példánya. Sitke 2021. augusztus 15. (Fotó: Tóth Kornél)

13. kép. Vörös kánya (*Milvus milvus*). Sitke 2021. július 10. (Fotó: Tóth Kornél)

14. kép. Darázsölyv (*Pernis apivorus*). Rábapaty, kavicsbánya
2021. július 28. (Fotó: Tóth Kornél)

15. kép. Barna rétihéja (*Circus aeruginosus*). Bögöt 2021. július 11.
(Fotó: Tóth Kornél)

16. kép. Hamvas rétihéja (*Circus pygargus*).
Vasgereszeg 2021. július 18. (Fotó: Tóth Kornél)

17. kép. Héja (*Accipiter gentilis*) öreg (3+) tojó példánya. Tömördi Madárvárta 2021. március 22. (Fotó: Riba Krisztina)

18. kép. Törpekuvics (*Melanitta nigra*) gyűrűzött példánya. Tömördi Madárvárta 2021. augusztus 24. (Fotó: Riba Krisztina)

19. kép. Macskabagoly (*Strix aluco*). Tömördi Madárvárta 2021. október 11.
(Fotó: Göncz István)

20. kép. Erdei fülesbagoly (*Asio otus*). Tömördi Madárvárta 2021. október 15.
(Fotó: Göncz István)

21. kép. Hamvas küllő (*Picus canus*) hím példánya.
Tömördi Madárvárta 2021. augusztus 2. (Fotó: Góczán József)

22. kép. Fenyőrigó (*Turdus pilaris*). Szombathely, Joskar-Ola lakótelep,
kutyafuttató 2021. május 4. (Fotó: Kovács László)

23. kép. Vízirigó (*Cinclus cinclus*) fiókáinak eleséget gyűjtő hím példánya. Kőszeg, Gyöngyös-patak 2021. április 6. (Fotó: Illés Péter)

24. kép. Vörhenyes fecske (*Cecropis daurica*). Kőszeg, Abért-tó 2021. április 29. (Fotó: Heincz Miklós)

25. kép. A kőszegi mentőközpontból színes gyűrűvel eleresztett fiatal fehér gólya (*Ciconia ciconia*) egy héttel később Rábapatyon. 2021. augusztus 4. (Fotó: Harsányi Krisztián)

26. kép. Fekete rigó (*Turdus merula*) mentett, megfigyelt példánya. Kőszeg, Chernel-kert 2021. április 15. (Fotó: Ottó Erzsébet)

27. kép. Cigánycsuk (*Saxicola rubicola*) Tömördi Madárvárta 2021. március 20.
(Fotó: Riba Krisztina)

28. kép. Házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*) hím példánya. Gyűrűzve a Tömördi Madárvártán 2017. szeptember 27-én, fényképezve 2020. december 21-én az ókori Róma fő közterén, a Forum Romanum egyik szikláján (Fotó: Carlo Catoni)

29. kép. Fülemüle (*Luscinia megarhynchos*). Gyűrűzve a Tömördi Madárvártán 2018. július 31-én, visszafogva 2019 augusztusában és 2021. augusztus 9-én a vonulásához raktározott 6-os zsírral (Fotó: Gyurácz József)

30. kép. Foltos nádiposzáta (*Acrocephalus schoenobaenus*). Gyűrűzve a Tömördi Madárvártán 2021. augusztus 31-én, visszafogva 2021. szeptember 6-án. Gyűrűzéskor testtömege 13,0 g, zsír értéke 2, visszafogáskor 16,9 g és 5 volt (Fotó: Gyurácz József)

31. kép. Sárgarigó (*Oriolus oriolus*). Tömördi Madárvárta 2021. május 22. Utoljára 2016-ban volt gyűrűzve sárgarigó a madárvártán (Fotó: Szegvári Krisztián)

32. kép. Fenyőpinty (*Fringilla montifringilla*), Tömördi Madárvárta 2021. október 21. 2021-ben 263 példányt gyűrűztünk. Általában 15-nél kevesebbet fogunk évente, de 2005-ben (708 pld.) és 2010-ben (462 pld.) nagyon sokat (Fotó: Gyurácz József)

32. kép. Európai Madármegfigyelő Napok résztvevői, madárgyűrűző Illés Péter. Rábapaty, kavicsbányató 2021. október 2. (Fotó: Gyurácz József)

33. kép. Európai Madármegfigyelő Napok résztvevői, madárgyűrűző Varga László. Tömördi Madárvárta 2021. október 2. (Fotó: Gyurácz József)

34. kép. Pecöli óvodások és Göncz István, a madárvárta állandó munkatársa. Tömördi Madárvárta 2021. október 5. (Fotó: Némethné Sándor Ildikó)

35. kép. A Felsőbüki Nagy Pál Általános iskola tanulói búcsúznak a madárvártától. Tömördi Madárvárta 2021. október 11. (Fotó: Böcskőr Katalin)

36. kép. Az MME Ifjúsági Tagozatának Vas megyei tagjai tapasztalt helyi madarászokkal a Tömördi Madárvártán, 2021. május 22. (Fotó: Riba Krisztina)

37. kép. Az ELTE biológianár szakos hallgatói természetvédelmi terepgyakorlat keretében részt vettek a rétek gondozásában. Tömördi Madárvárta 2021. október 8. (Fotó: Gyurácz József)

38. kép. Az ELTE biológianár szakos hallgatói természetvédelmi terepgyakorlat keretében a madárgyűrés célját és módszertanát is megismerték. Madárgyűrűző Koszorús Péter. Tömördi Madárvárta 2021. október 8. (Fotó: Gyurácz József)

39. kép. A *Magyarország madáratlasza* szerkesztői és szerzőinek, lektorainak egy része a könyv bemutatóján. Budapest, Agrárminisztérium Kupolaterme 2021. július 6. (Fotó: Pelsőczy Csaba)